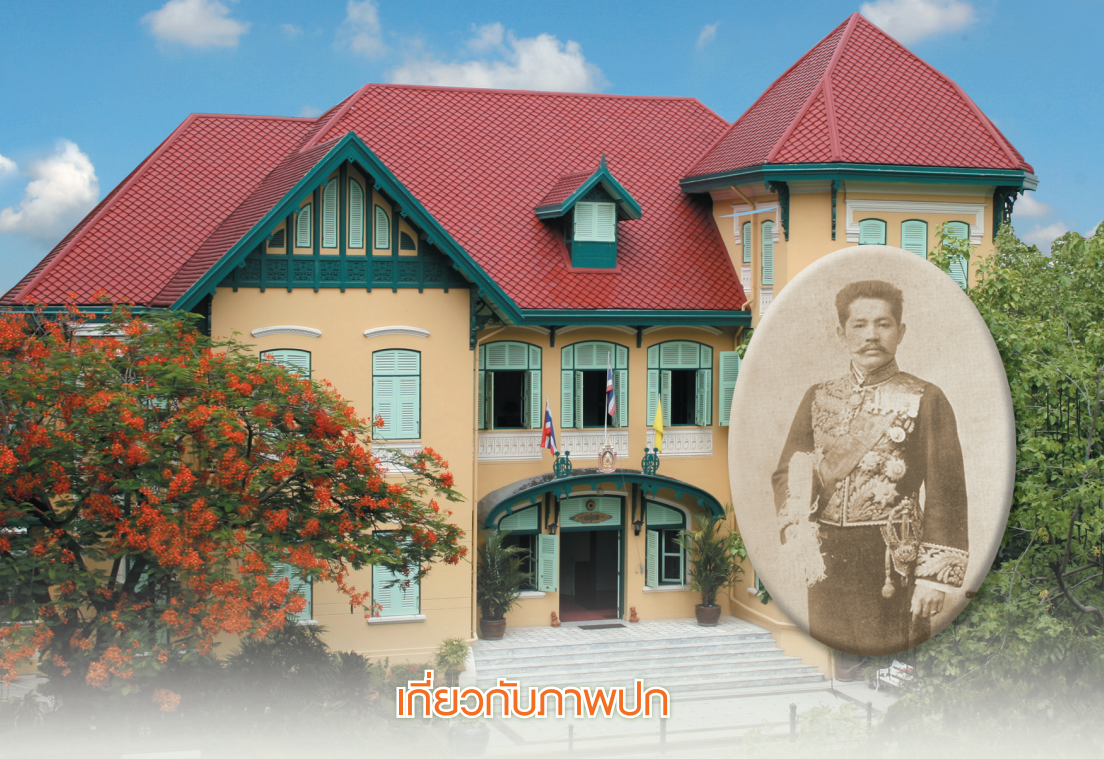

การวางเเผน

พัฒนาประเทศ

สรรเสริญ วงศ์ชะอุ่ม

เกี่ยวกับภาพปก

ตึกสุริยานุวัตร ที่ทำการของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) หรือสภาพัฒน์ ในอดีตเคยเป็นบ้านของ “มหาอำมาตย์เอก พระยาสุริยานุวัตร” ผู้ได้รับยกย่องเป็น “นักเศรษฐศาสตร์คนแรกของประเทศไทย” ผู้เขียนหนังสือ “กรรพยศาสตร์” ตำราเศรษฐศาสตร์เล่มแรกของไทยขึ้น ณ บ้านหลังนี้

บ้านสุริยานุวัตร เป็นบ้านที่ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระราชทานเพื่อตอบแทนคุณความดี ในการปฏิบัติราชการด้วยความสามารถ ความเพียร และซื่อสัตย์สุจริตมาโดยตลอด และสมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ พระราชทานทรัพย์เพื่อปลูกบ้านพัก

ภายหลังจากพระยาสุริยานุวัตรถึงแก่อนิจกรรมแล้ว ตึกหลังนี้ได้กลายเป็นสถานที่ทำงานของหน่วยงานราชการหลายหน่วยงาน จนกระทั่งเป็นสถานที่ทำการถาวรของสภาพัฒน์ ตั้งแต่ พ.ศ. 2493 จนถึงปัจจุบัน โดยได้จัดทำเป็น “พิพิธภัณฑ์สุริยานุวัตรเพื่อการพัฒนาประเทศ” เปิดให้ประชาชนทั่วไป ได้ศึกษาวิวัฒนาการการพัฒนาประเทศ และชีวประวัติของพระยาสุริยานุวัตร

การวางแผน พัฒนาประเทศ

สรโรสริณ วงศ์ชะอุ่ม

การวางแผนพัฒนาประเทศ

ผู้เขียน สรรเสริญ วงศ์ชะอุ่ม

พิมพ์ครั้งที่ 1 ตุลาคม 2554

จำนวน 1,000 เล่ม

ISBN 978-974-8230-69-6

ข้อมูลทางบรรณานุกรม

สรรเสริญ วงศ์ชะอุ่ม. การวางแผนพัฒนาประเทศ.- กรุงเทพฯ :

ศูนย์การพิมพ์เพชรรุ่ง, 2554. 105 หน้า.

พิมพ์ที่ บริษัท ศูนย์การพิมพ์เพชรรุ่ง จำกัด

93/606 ตำบลบางศรีเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี 11000

โทร. 0 2881 5133-4 โทรสาร 0 2881 5135

คำปรารภ

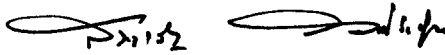
ตลอดระยะเวลา 50 ปี ที่ประเทศไทยได้พัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ โดยการใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเป็นเครื่องมือในการพัฒนาประเทศ ตั้งแต่แผนพัฒนาฉบับที่ 1 (2504-2509) จนถึงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 (2550-2554) นั้น ได้ข้อสรุปว่า “เศรษฐกิจดี สังคมยังมีปัญหา การพัฒนายังไม่สมดุล”

ในฐานะที่ผู้เขียนได้มีประสบการณ์ทำงานในสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ หรือที่คนทั่วไปนิยมเรียกว่า “สภาพัฒน์” ซึ่งเป็นหน่วยงานวางแผนระดับชาติ รวมทั้งได้มีโอกาสบรรยายเกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศอยู่เนืองๆ จึงมีความตั้งใจรวบรวมสาระการบรรยายในเรื่องที่เกี่ยวกับการวางแผนและการพัฒนาประเทศ ที่เคยได้รับเกียรติให้ไปบรรยายในโอกาสต่างๆ จัดพิมพ์เป็นหนังสือ “การวางแผนพัฒนาประเทศ” เล่มนี้

ลักษณะการเขียนจึงพยายามสื่อข้อความออกมาเป็นภาษาพูดของการบรรยาย หรืออธิบายให้เกิดความเข้าใจง่ายๆ แก่คนทั่วไปได้รับรู้ ส่วนหนึ่งเป็นการสื่อเรื่องราววิวัฒนาการของการวางแผนพัฒนาประเทศ ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 1 ถึงฉบับที่ 10 อีกส่วนหนึ่งเป็นการแสดงความคิดเห็น แนวคิดในการพัฒนาประเทศ และการวางแผนพัฒนาในระยะต่อไป

ในโอกาสนี้ ขอขอบคุณผู้ที่มีส่วนช่วยในการจัดทำหนังสือเล่มนี้ ได้แก่ ดร.จารุพันธ์ สุทธิประภา และคุณจิรวรรณ ปั่นคง ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่สภာพัฒนที่เคยร่วมงานกับผู้เขียน ได้สละเวลานอกเวลาราชการ ช่วยดูแลการจัดทำหนังสือเล่มนี้จนเสร็จสมบูรณ์

ผู้เขียนหวังเป็นอย่างยิ่งว่า หนังสือ “การวางแผนพัฒนาประเทศ” นี้ จะเป็นสื่อถ่ายทอดองค์ความรู้ที่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้ที่สนใจเรื่องราวของการพัฒนาประเทศได้อยู่บ้างไม่มากก็น้อย เพื่อร่วมกันพัฒนาประเทศไทยของเราให้เจริญก้าวหน้าอย่างยั่งยืน และประชาชนอยู่ดีมีสุขสืบไป

(นายสรรเสริญ วงศ์ชะอุ่ม)

ตุลาคม 2554

คำปรารภ	
จุดเริ่มต้นของการมีแผนพัฒนาประเทศ	7
องค์กรที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการจัดทำแผนพัฒนาประเทศ	8
กระบวนการจัดทำแผนฯ	10
บทบาทองค์กร กลไก ที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนฯ	12
แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 1 และ 2 (พ.ศ. 2504-2514)	13
แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 3 และ 4 (พ.ศ. 2515-2524)	16
แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 5 และ 6 (พ.ศ. 2525-2534)	20
แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535-2539)	24
แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544)	30
แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549)	37
แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554)	48
สรุปการเปลี่ยนแปลงในช่วง 50 ปี ของการพัฒนาประเทศ	53
ประเด็นท้าทายการพัฒนาประเทศในระยะต่อไป	63
ข้อเสนอแนะ	64
ภาคผนวก	77
ทุนทางสังคม	79
การพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง	86
ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ	92
การวางแผนระยะยาวเพื่อรับมืออุทกภัยลุ่มน้ำภาคกลาง	100
สรุปผลการพัฒนาแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 1-10	105

การวางแผนพัฒนาประเทศ

จุดเริ่มต้นของการมีแผนพัฒนาประเทศ

ช่วงสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ 2 สภาพเศรษฐกิจและสังคมในหลายประเทศ โดยเฉพาะประเทศด้อยพัฒนา มีสภาพยากจน ด้อยการศึกษา การผลิตอยู่ในระดับต่ำ แนวความคิดของหลายประเทศในช่วงนั้น ให้ความสำคัญกับการพัฒนาเพื่อฟื้นฟูประเทศให้ทันสมัย แบบประเทศตะวันตก ด้วยการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เทคโนโลยี และการศึกษา เพื่อเพิ่มผลิตภาพและผลิตผลของประเทศ องค์กรที่มีบทบาทให้คำแนะนำและช่วยเหลือประเทศด้อยพัฒนาขณะนั้นที่สำคัญ อาทิ ธนาคารโลก และสหประชาชาติ รวมทั้งบทบาทของประเทศมหาอำนาจที่ชนะสงครามด้วย ในช่วงเวลานั้นโลกมีแนวคิดการบริหารประเทศเป็น 2 ขั้ว คือ ฝ่ายตะวันตกแบบเสรีนิยม และฝ่ายคอมมิวนิสต์

สำหรับประเทศไทยช่วง พ.ศ. 2493 ในยุคของจอมพล ป. พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี มีนโยบายเศรษฐกิจชาตินิยม การเมืองในประเทศมีลักษณะรวมศูนย์สั่งการ รัฐบาลให้ความสำคัญด้านเศรษฐกิจโดยจัดตั้ง “สภาเศรษฐกิจแห่งชาติ” ขึ้น เมื่อวันที่ 15 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2493 มีคณะกรรมการ 20 ท่าน นายกรัฐมนตรีเป็นประธาน มีหน้าที่สำคัญ คือ ให้ความคิดเห็นในเรื่องสำคัญด้านเศรษฐกิจแก่คณะรัฐมนตรี รวบรวมสถิติของชาติ และให้ความร่วมมือกับต่างประเทศในโครงการความช่วยเหลือต่างๆ

ต่อมาใน พ.ศ. 2494 มีการจัดตั้งคณะกรรมการร่วมมือทางเศรษฐกิจและวิชาการกับต่างประเทศ (ก.ศ.ว.) บทบาทและผลงานสำคัญประการหนึ่งของคณะกรรมการชุดนี้ คือ การจัดทำ “พจนานุกรมเศรษฐกิจ” ช่วง พ.ศ. 2496-2499 ซึ่งถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการวางแผนเศรษฐกิจแห่งชาติ ผังเศรษฐกิจมีลักษณะการจัดลำดับความสำคัญของงาน และการทำแผนแม่บท เพื่อไปจัดทำงบประมาณของรัฐบาล ซึ่งงบประมาณจะเป็นส่วนหนึ่งของการขอความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจและวิชาการจากต่างประเทศ บุคคลที่มีบทบาทสำคัญในการวางแผนเศรษฐกิจ เช่น ม.ล.เดช สนิทวงศ์ คุณสุนทร หงส์ลดารมภ์ (เลขาธิการฯ คนแรกของสภาเศรษฐกิจแห่งชาติ) คุณบุญชนะ อัคราทร ดร.ป๋วย อึ๊งภากรณ์

ใน พ.ศ. 2498 ประเทศไทยได้ขอความช่วยเหลือไปยังธนาคารโลก ให้จัดส่งผู้เชี่ยวชาญมาสำรวจเศรษฐกิจของประเทศไทย และทำรายงานเสนอรัฐบาล ซึ่งธนาคารโลกได้ตอบรับและส่งคณะสำรวจเศรษฐกิจประเทศไทย มาดำเนินการเมื่อปี 2500 การสำรวจครอบคลุมด้านสาธารณสุข โภค การศึกษา และสังคม ข้อมูลที่ได้จากการสำรวจดังกล่าวมีความสำคัญและเป็นประโยชน์ในการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทยต่อมา

องค์กรที่มีหน้าที่รับผิดชอบ ในการจัดทำแผนพัฒนาประเทศ

เมื่อวันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2493 มี พ.ร.บ.จัดตั้งสภาเศรษฐกิจแห่งชาติขึ้น ซึ่งถือเป็นจุดกำเนิดของ “สภาพัฒนา” ต่อมาในปี 2502

...“สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ” กำหนด
วางแผนพัฒนาเศรษฐกิจระดับประเทศ พิจารณา
โครงการเกี่ยวกับเศรษฐกิจและสังคมของหน่วยราชการ
รวมทั้งงบประมาณของรัฐวิสาหกิจ...

ได้ปรับโครงสร้างของสภาเศรษฐกิจแห่งชาติ เป็น “สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ” ทำหน้าที่วางแผนพัฒนาเศรษฐกิจระดับประเทศ พิจารณาโครงการเกี่ยวกับเศรษฐกิจและสังคมของหน่วยราชการ รวมทั้งงบประมาณของรัฐวิสาหกิจ การดำเนินงานของสำนักงานสภาพัฒน์ อยู่ภายใต้การกำกับของคณะกรรมการบริหารสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ

พ.ร.บ.สภาพัฒน์ ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2503, พ.ศ. 2509 และ พ.ศ. 2521 ซึ่งบังคับใช้ในปัจจุบัน โดยกำหนดให้มี กลไกการดำเนินงาน 2 ระดับ คือ ระดับ คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (กค.สศช.) ซึ่งมีคณะกรรมการ 15 ท่าน และระดับ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช. ซึ่งคุ้นเคยในชื่อ “สภาพัฒน์”) มีหน้าที่สำคัญ ในการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ เพื่อใช้เป็นกรอบและทิศทางในการพัฒนาประเทศ วิเคราะห์แผนงานโครงการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของกระทรวง ทบวง กรม และรัฐวิสาหกิจ สำรอง ศึกษา วิเคราะห์ และจัดทำข้อมูลเกี่ยวกับภาวะเศรษฐกิจและสังคม ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว ที่สำคัญ เช่น ข้อมูลผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศรายไตรมาส (Quarterly GDP) ตารางปัจจัยการผลิต

และผลผลิต (Input–Output Table) นอกจากนั้น ยังทำหน้าที่ติดตาม และประเมินผลการพัฒนาเพื่อใช้ในการวางแผนฯ ต่อไป

กระบวนการจัดทำแผนฯ

ในยุคแรกๆ ของการวางแผนพัฒนาประเทศ สภาพแวดล้อม ในขณะนั้นเป็นช่วงเปิดศักราชใหม่แห่งการพัฒนาประเทศโดยเฉพาะ ด้านเศรษฐกิจ ภายใต้การเมืองการปกครองแบบรวมศูนย์อำนาจ อยู่ส่วนกลาง ปัญหาทางสังคมยังมีไม่มาก คนไทยส่วนใหญ่มีฐานะ ยากจน การเมืองยังไม่มีการปฏิรูปเหมือนทุกวันนี้ องค์กรความรู้ส่วนใหญ่ ทางด้านการพัฒนายังอยู่ในกลุ่มนักวิชาการข้าราชการ (Technocrats) ด้วยสภาพแวดล้อมดังกล่าว กระบวนการพัฒนาประเทศจึงเป็น การพัฒนา “โดยราชการเพื่อประชาชน” ซึ่งเป็นการวางแผนโดย นักวิชาการข้าราชการ มุ่งเน้นการ “เร่งรัดอัตราการเจริญเติบโต ทางเศรษฐกิจ” และนำเสนอแผน รวมทั้งโครงการและมาตรการต่างๆ ต่อผู้มีอำนาจทางการเมืองให้สั่งการ ซึ่งเป็นกระบวนการวางแผนจาก ข้างบนมาข้างล่าง (Top down) ในลักษณะการบริหารแบบควบคุม และสั่งการ (Command and Control)

ต่อมาเมื่อเข้าสู่ยุคโลกาภิวัตน์ สภาพแวดล้อมทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ของโลกเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และสลับซับซ้อน มากขึ้น การคาดการณ์ล่วงหน้าทำได้ยากลำบากมากกว่าในอดีต จึงมี ความจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนกระบวนการวางแผนจาก “โดยราชการ เพื่อประชาชน” เป็น “ประชาชนมีส่วนร่วม” มากขึ้น สภาพัฒนเอง ก็ปรับบทบาทและวิธีการจัดทำแผนพัฒนาฯ ให้เอื้อกับสภาวะ

ที่เปลี่ยนแปลงไป จุดเปลี่ยนในกระบวนการวางแผนดังกล่าว ได้เริ่มอย่างชัดเจนเมื่อต้น พ.ศ. 2538 ในกระบวนการวางแผนพัฒนาฉบับที่ 8 จุดมุ่งหมายของการพัฒนามุ่งเน้น “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” และเปลี่ยนกระบวนการพัฒนาแบบ “แยกส่วน” เป็น “การพัฒนาแบบองค์รวม”

...ยุคโลกาภิวัตน์... ปรับเปลี่ยนกระบวนการวางแผน จาก “โดยราชการเพื่อประชาชน” เป็น “ประชาชนมีส่วนร่วม” มากขึ้น สภาพัฒนาเองก็ปรับบทบาท และวิธีการจัดทำแผนพัฒนาฯ ให้เอื้อกับสภาวะที่เปลี่ยนแปลงไป...

ทั้งนี้ กระบวนการจัดทำแผนฯ มีขั้นตอน โดยสรุปดังนี้

- ประเมินผลการพัฒนาที่ผ่านมา
- วิเคราะห์สภาพแวดล้อมและประเด็นการพัฒนา
- รับฟังความคิดเห็นจากหน่วยงานและประชาชน ซึ่งในขั้นตอนนี้มีกระบวนการให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็นอย่างกว้างขวางและทั่วถึง
- กำหนดวิสัยทัศน์ เป้าประสงค์ และกลยุทธ์
- วางกรอบการพัฒนา และแนวทางของแผนฯ
- จัดทำรายละเอียดแผนฯ ในขั้นตอนนี้อาจจัดให้มีการประชุมเพื่อระดมความคิดเห็นจากทุกภาคส่วน
- การอนุมัติแผนฯ และประกาศใช้แผนฯ

บทบาทองค์กร กลไก ที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนฯ

ภาครัฐ เป็นแกนจัดทำแผนยุทธศาสตร์ สร้างกระบวนการมีส่วนร่วม ผลักดันสู่การปฏิบัติ ติดตามผล สนับสนุนข้อมูล และให้ความรู้ทางวิชาการ

การเมือง กำหนดนโยบายการบริหารประเทศ โดยพิจารณาใช้ประโยชน์จากแผนพัฒนาฯ เป็นส่วนประกอบ ดำเนินการบริหารด้วยความโปร่งใส ซื่อสัตย์สุจริต เป็นธรรมและมีสำนึกเพื่อส่วนรวมเป็นสำคัญ

ประชาชน มีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา และติดตามผลตรวจสอบ มีสำนึกความเป็นพลเมืองที่ดี รับผิดชอบต่อหน้าที่ เคารพในสิทธิของตนเองและผู้อื่น มีจิตสำนึกสาธารณะที่ดี

ภาคเอกชน สร้างประโยชน์และความเป็นธรรมแก่สังคม คำนึงกำไรสู่สังคม เพื่อประโยชน์สาธารณะ ดำเนินธุรกิจตามหลักการบริหารจัดการที่ดี มีคุณธรรม

ภาควิชาการ สร้างความรู้ ความเข้าใจให้แก่สังคมอย่างมีเหตุผล เป็นธรรมและโปร่งใส ติดตามการพัฒนาโดยมีหลักทางวิชาการพัฒนาข้อมูลและดัชนีชี้วัด ให้สังคมได้รับรู้ รวมทั้งเสนอแนะการแก้ไขปัญหาอย่างมีเหตุผล

สื่อมวลชน เป็นสื่อกลางสะท้อนข้อเท็จจริง ให้ความรู้ ข้อมูลข่าวสารอย่างมีคุณภาพ สร้างสรรค์ ร่วมติดตาม ตรวจสอบและรณรงค์สร้างจิตสำนึกสาธารณะที่ดีแก่สังคม

การพัฒนาประเทศไทยในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1-10

แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 1 และ 2 (พ.ศ. 2504-2514) :

ยุคการใช้แผนฯ เป็นเครื่องมือในการพัฒนาประเทศ

สภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ สังคม การเมืองในช่วงนั้น
โลกเข้าสู่ยุคสงครามเย็น สหรัฐอเมริกาผู้นำในโลกเสรีเข้าสู่สงคราม
เวียดนาม พ.ศ. 2503 และตั้งฐานทัพในประเทศไทย พ.ศ. 2505 พรรค
คอมมิวนิสต์เริ่มการต่อสู้ในประเทศไทยประมาณ พ.ศ. 2508 การเมือง
ประเทศไทยบริหารแบบรวมศูนย์อำนาจอยู่ที่ส่วนกลาง นายกรัฐมนตรี
ในช่วงนั้น คือ จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ (พ.ศ. 2502-2506) และ
จอมพล ถนอม กิตติขจร (พ.ศ. 2506-2516) การบริหารประเทศในช่วงนี้
ถือว่าอยู่ในระบบเผด็จการ 16 ปี

เศรษฐกิจของไทย ภาคการเกษตรมีบทบาทสำคัญ
ในการผลิตและการส่งออก ทรัพยากรธรรมชาติของประเทศ
ยังอุดมสมบูรณ์ มีพื้นที่ป่าไม้ไม่ถึงร้อยละ 53 ของพื้นที่ประเทศ
มีกำลังแรงงานมาก แต่ผู้คนส่วนใหญ่ยากจน รายได้ต่อหัวประมาณ
3,000-4,000 บาท ต่อปี ในช่วงเวลาดังกล่าว ประชากรมีประมาณ
37 ล้านคน

การวางแผนพัฒนาประเทศในช่วงนั้นมีอิทธิพลทางความคิด
จากประเทศตะวันตก และธนาคารโลกค่อนข้างมาก กระบวนการ
จัดทำแผนฯ ใช้ผู้เชี่ยวชาญจากต่างประเทศร่วมกับนักวิชาการ
ในประเทศและข้าราชการส่วนกลางในการร่างแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 1

(พ.ศ. 2504-2509) ระยะเวลา 6 ปี และแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2510-2514) ระยะเวลา 5 ปี

ความคิดหลักของแผนฯ ในช่วงนั้น คือ การเร่งรัด การขยายตัวทางเศรษฐกิจ ปูพื้นฐานสำคัญๆ ทางเศรษฐกิจของประเทศ พัฒนาลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐาน ผลิตภาคอุตสาหกรรม เพื่อทดแทนการนำเข้า ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 2 เริ่มวางแผน กำลังคน กระจายโครงสร้างพื้นฐานไปภูมิภาค คำขวัญของการพัฒนาประเทศในช่วงนั้น โดยเฉพาะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 1 คือ “บ้านไกล ไพล่ทางดี มีงานทำ”

แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 1 มีลักษณะการวางแผนเชิงโครงการ ด้านเศรษฐกิจ เช่น การสร้างเขื่อนพลังน้ำเพื่อผลิตไฟฟ้า การสร้างถนน เพื่อเปิดพื้นที่ใหม่ แผนฯ จึงมีลักษณะการจัดลำดับความสำคัญของโครงการลงทุน โดยเฉพาะที่จะใช้เงินกู้และเงินช่วยเหลือจากต่างประเทศ ในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 2 มีลักษณะการวางแผนฯ เป็นเชิงระบบมากขึ้น เป็นการวางแผนรายสาขา

...ความคิดหลักของแผนฯ ในช่วงนั้น คือ การเร่งรัด การขยายตัวทางเศรษฐกิจ ปูพื้นฐานสำคัญๆ ทางเศรษฐกิจของประเทศ พัฒนาลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐาน ผลิตภาคอุตสาหกรรมเพื่อทดแทนการนำเข้า...

แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 2 ให้ความสำคัญกับการพัฒนาสังคมมากขึ้น ให้พัฒนาสังคมควบคู่ไปกับเศรษฐกิจ แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 2 จึงเปลี่ยนชื่อ จากแผนพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ เป็น “แผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ”

ผลของการพัฒนา ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 1 และ 2 ที่สำคัญ เช่น

- เศรษฐกิจขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ 7.9 ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 1 และ ร้อยละ 7.2 ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 2
- สร้างเขื่อนพลังน้ำเพื่อผลิตไฟฟ้า เขื่อนภูมิพล แล้วเสร็จ พ.ศ. 2507
- พัฒนาระบบทางหลวงแผ่นดินและทางหลวงชนบท เช่น ถนนมิตรภาพ เพื่อเปิดพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
- พัฒนาวาระบบชลประทาน และการจัดรูปที่ดินในเขตชลประทาน เพื่อส่งเสริมปฏิรูปภาคเกษตรของไทย จากเกษตรแบบดั้งเดิม มาเป็นเกษตรสมัยใหม่ ที่ให้ความสำคัญกับการผลิตในเชิงพาณิชย์ นำเทคโนโลยี และการวิจัยมาเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการผลิต ทำให้ประเทศไทยเป็นผู้ผลิตอาหารส่งออกเป็นลำดับ 5 ของโลก รองจากสหรัฐอเมริกา แคนาดา ออสเตรเลีย และฝรั่งเศส
- ในด้านความร่วมมือระหว่างประเทศ ประเทศไทย มีบทบาทสำคัญในการร่วมจัดตั้งประชาคมอาเซียน (ASEAN) ขึ้นใน พ.ศ. 2510

แผนพัฒนาฯ จะมีความสำคัญและเป็นเครื่องมือในการพัฒนาได้อย่างแท้จริง คือ ช่วงที่ผู้นำให้ความสำคัญกับแผนพัฒนาฯ ไว้วางใจใช้หน่วยงานวางแผน เช่น สภาพัฒนาฯ เป็นกลไกสำคัญในการพิจารณากลับกรองโครงการลงทุนต่างๆ อย่างมีเหตุผล ดังเช่นในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 1 ที่นายกรัฐมนตรี จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้เคยให้ความสำคัญเอาใจใส่กับแผนพัฒนาฯ และทำงานร่วมกับสภาพัฒนาฯอย่างใกล้ชิดมาแล้ว

สภาพัฒนาฯในเวลานั้น ทั้งในส่วนของคณะกรรมการบริหารและเจ้าหน้าที่ผู้บริหารระดับสูง ก็เป็นบุคคลที่มีคุณภาพ มีความรู้ความสามารถ ดำเนินงานโดยอาศัยหลักวิชาการอย่างมีเหตุผล เห็นประโยชน์ต่อส่วนรวมเป็นสำคัญ ได้กลั่นกรองเรื่องต่างๆ และเสนอต่อรัฐบาลพิจารณา ซึ่งหัวหน้ารัฐบาล และ ครม. ก็เห็นด้วยกับข้อเสนอของสภาพัฒนาฯเป็นส่วนใหญ่ ประกอบกับหน่วยงานที่รับผิดชอบในการดำเนินการโครงการต่างๆ ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี และการเมืองอยู่ในความเรียบร้อย จึงทำให้การพัฒนาส่วนใหญ่ในช่วงนั้นดำเนินไปได้ตามแผนที่วางไว้

แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 3 และ 4 (พ.ศ. 2515–2524) :

ยุคพัฒนาทางการเมือง

สภาพการเมืองในประเทศ ในช่วงต้นของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 3 มีการเคลื่อนไหวทางการเมืองของนักศึกษาและประชาชนเรียกร้องการปกครองระบอบประชาธิปไตย และเกิดเหตุการณ์ความไม่สงบในวันที่ 14 ตุลาคม 2516 ซึ่งถือว่าเป็นจุดเริ่มของบอบบาท

นักศึกษาและประชาชนในการเรียกร้องประชาธิปไตย และต่อต้านระบบเผด็จการอย่างมีความชัดเจนมากขึ้น กลุ่มแกนนำนักศึกษาในช่วงนั้นในระยะต่อมาหลายคนได้มีโอกาสเข้ามามีบทบาทเป็นนักการเมืองบริหารประเทศ และเป็นอาจารย์มหาวิทยาลัยหลายแห่ง

ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 3 และ 4 เกิดวิกฤตราคาน้ำมันของโลก 2 ครั้ง คือ ในช่วง พ.ศ. 2516-2517 และ พ.ศ. 2522-2523 ราคาน้ำมันโดยทั่วไปมีราคาสูง มีผลกระทบต่อต้นทุนการผลิต การขนส่ง และราคาสินค้า ทำให้ช่วงนั้นมีอัตราเงินเฟ้อสูงถึงร้อยละ 11 โดยประมาณ ประกอบกับ พ.ศ. 2519 มีการถอนทหารสหรัฐอเมริกาออกจากประเทศไทย ทำให้มีผลกระทบต่อรายได้ของประชาชนที่ทำธุรกิจเกี่ยวข้องกับทหารอเมริกันต้องซบเซาลง

ช่วงปี พ.ศ. 2515-2524 ประเทศไทยมีนายกรัฐมนตรี 7 ท่าน คือ

- จอมพล ถนอม กิตติขจร (พ.ศ. 2506–2516)
- นายสัญญา ธรรมศักดิ์ (พ.ศ. 2516–2518)
- ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช (2 ครั้ง พ.ศ. 2518 และ พ.ศ. 2519)
- ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช (พ.ศ. 2518–2519)
- นายธานินทร์ กรัยวิเชียร (พ.ศ. 2519–2520)
- พลเอก เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ (พ.ศ. 2520–2523)
- พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ (พ.ศ. 2523–2531)

แสดงว่าการเมืองไทยไม่มั่นคง มีการเปลี่ยนแปลงอยู่บ่อยครั้ง
ดังนั้น ช่วงเวลาดังกล่าวบทบาทของข้าราชการประจำและแผนพัฒนาฯ
ประเทศ จึงมีความสำคัญที่เป็นแนวทางการดำเนินงานพัฒนาต่างๆ
ให้เกิดความต่อเนื่อง

แนวความคิดของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 3 และ 4 ยังเน้น
การขยายตัวทางเศรษฐกิจ มุ่งการผลิตเพื่อการส่งออก
สร้างความเชื่อมโยงการเกษตรกับอุตสาหกรรม เป็นอุตสาหกรรม
แปรรูปเกษตร โดยเฉพาะอุตสาหกรรมแปรรูปอาหาร แผนพัฒนาฯ
ฉบับที่ 3 ได้ริเริ่มการวางแผนด้านประชากร สนับสนุนการวางแผน
ครอบครัว ให้ความสำคัญกับเรื่องสุขภาพของประชาชน โดยขยาย
บริการสาธารณสุขไปทั่วประเทศถึงระดับตำบล

แนวความคิดของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 3 และ 4
ยังเน้นการขยายตัวทางเศรษฐกิจ มุ่งการผลิต
เพื่อการส่งออก สร้างความเชื่อมโยงการเกษตร
กับอุตสาหกรรม... แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 3 ได้ริเริ่ม
การวางแผนด้านประชากร สนับสนุนการวางแผน
ครอบครัว ให้ความสำคัญกับเรื่องสุขภาพของ
ประชาชน

ผลของการพัฒนา ที่สำคัญ เช่น

- เศรษฐกิจขยายตัวโดยเฉลี่ยร้อยละ 6.6 ต่อปี ในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 3 และเฉลี่ยร้อยละ 7.1 ต่อปี ในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 4
- รายได้ต่อหัวเฉลี่ยประมาณ 8,000 บาทต่อปี และ 16,000 บาทต่อปี ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 3 และ 4 ตามลำดับ
- ร้อยละ 70 ของอำเภอและตำบลทั่วประเทศมีสถานีอนามัย
- พื้นที่ป่าไม้เหลือร้อยละ 35 ของพื้นที่ประเทศ
- ก่อตั้งตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย พ.ศ. 2518
- เริ่มแผนพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออกที่แหลมฉบังและมาบตาพุด พ.ศ. 2524 (ท่าเรือแหลมฉบังสร้างเสร็จ พ.ศ. 2534 และท่าเรือมาบตาพุดสร้างเสร็จ พ.ศ. 2535)
- จัดตั้งคณะกรรมการร่วมภาครัฐบาลและเอกชนเพื่อแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจ (กรอ.) เพื่อเป็นกลไกในการร่วมมือกันแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจและพัฒนาประเทศ เมื่อเดือนมิถุนายน 2524
- เริ่มก่อสร้างทางด่วนขั้นที่ 1 ในเขต กทม. พ.ศ. 2522-2525
- เริ่มมาตรการ “เงินผัน” ในรัฐบาล ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ฯ ซึ่งเป็นวิธีการกระจายเงินสู่ชนบทของหลายรัฐบาล ในระยะต่อๆ มา

แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 5 และ 6 (พ.ศ. 2525-2534) :

ยุคแห่งความโศกเศร้า

สภาพแวดล้อมในช่วงนั้น การเมืองเริ่มมีเสถียรภาพมากขึ้น มีความต่อเนื่องในการบริหารงาน นายกรัฐมนตรีในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 5 และ 6 คือ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ (พ.ศ. 2525-2531) และ พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ (พ.ศ. 2531-2534)

- การเมืองของโลกเข้าสู่การสิ้นสุดสงครามเย็น เป็นการเมืองขั้วเดียว กำแพงเบอร์ลินถูกทำลายและเกิด World Wide Web พ.ศ. 2532
- รัฐต่างๆ ในสหภาพโซเวียตแยกตัวเป็นอิสระ พ.ศ. 2534

แนวความคิดในร่างแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 5 และฉบับที่ 6

- เรื่องการปรับโครงสร้างเพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจหลังวิกฤตน้ำมันที่เกิดขึ้นในช่วงแผนพัฒนาฯ ที่ผ่านมา
- พัฒนาศักยภาพการผลิตของไทยเพื่อการส่งออก และเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน ซึ่งเป็นช่วงที่ประเทศไทยอย่างเข้าสู่กลุ่มประเทศอุตสาหกรรมใหม่ (NICs)
- ให้ความสำคัญกับการกระจายการพัฒนาสู่ระดับจังหวัดและชนบท เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน
- พัฒนาเศรษฐกิจควบคู่ไปกับการพัฒนาสังคม

การวางแผนจัดทำในลักษณะ: **แผนงาน (Programming)** เพื่อนำไปสู่ภาคปฏิบัติที่ชัดเจน โดยเฉพาะงานด้านพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก และงานพัฒนาชนบท กล่าวได้ว่า **แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 5 เป็นแผนที่ยึด “พื้นที่” เป็นหลัก**

การพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก เป็นเรื่องหนึ่ง ที่เป็นจุดเด่นในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 5 เป็นการพัฒนาฐานการผลิตภาคอุตสาหกรรมของไทย โดยเฉพาะฐานอุตสาหกรรมปิโตรเคมี ซึ่งอาศัยแหล่งวัตถุดิบก๊าซธรรมชาติจากอ่าวไทย ซึ่งโรงแยกก๊าซธรรมชาติโรงแรกได้ปิดดำเนินการเมื่อต้นปี 2528 อันเป็นสัญลักษณ์ของความ “โศกช่วงชิงเวลา” ของเศรษฐกิจประเทศไทย ความสำเร็จของการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก ในเวลานั้น มีปัจจัยที่เอื้ออำนวยหลายประการ คือ

- สภาวะเศรษฐกิจของโลกและในประเทศเอื้ออำนวย อัตราดอกเบี้ยไม่สูงมาก การส่งออกอยู่ในเกณฑ์ดี ราคาน้ำมันไม่สูงมาก อัตราเงินเฟ้อประมาณร้อยละ 2.8 อัตราค่าแรงงานไม่สูงมาก
- การเมืองมีเสถียรภาพสูง มีความต่อเนื่องในการบริหารงาน
- มีแหล่งเงินทุนไหลเข้ามาจากต่างประเทศ โดยเฉพาะการลงทุนโดยตรงจากญี่ปุ่น
- มีมาตรการส่งเสริมการลงทุนที่จูงใจแก่นักลงทุน
- มีความร่วมมือกันระหว่างภาครัฐและเอกชน
- การบริหารจัดการแผนงานพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก ดำเนินไปในรูปแบบคณะกรรมการระดับชาติ มีนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน มีคณะอนุกรรมการและคณะทำงานเป็นเรื่อยๆ คู่มือติดตามการพัฒนา และแก้ไขปัญหา มีสภาพัฒน์เป็นฝ่ายเลขานุการ โดย

จัดตั้งเป็นสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออกขึ้น ภายใต้การกำกับดูแลของสภาพัฒน์ ซึ่งขณะนั้นมี ดร.เสนาะ อุณากุล เป็นเลขาธิการฯ นอกจากนี้ มีบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถ ทั้งข้าราชการนักวิชาการ (Technocrats) ภาคเอกชน และผู้เชี่ยวชาญต่างประเทศ เข้ามามีบทบาทร่วมมือกัน อย่างจริงจัง รวมทั้งได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอื่นๆ เป็นอย่างดี

...การพัฒนาชนบท เป็นอีกเรื่องหนึ่งที่เป็นจุดเด่นในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 5 เป็นการดำเนินงานแก้ไขปัญหาคความยากจนที่ถือว่าเป็น “การพัฒนาชนบทในแนวใหม่” โดยจัดตั้งคณะกรรมการพัฒนาชนบทแห่งชาติ (กชช.) มีนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน

การพัฒนาชนบท เป็นอีกเรื่องหนึ่งที่เป็นจุดเด่นในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 5 เป็นการดำเนินงานแก้ไขปัญหาคความยากจนที่ถือว่าเป็น “การพัฒนาชนบทในแนวใหม่” โดยจัดตั้งคณะกรรมการพัฒนาชนบทแห่งชาติ (กชช.) มีนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน เป็นองค์กรบริหารระดับชาติ มีสภาพัฒน์เป็นฝ่ายเลขานุการ ซึ่งในขณะนั้นมีนายโฆสิต บั่นเปี่ยมรัษฎ์ เป็นผู้ดูแลและรับผิดชอบที่มีบทบาทสำคัญ และกระจายการบริหารออกเป็นองค์การบริหาร

ส่วนจังหวัด (อบจ.) คณะกรรมการพัฒนาอำเภอ (กพอ.) และในระดับ ตำบล หมู่บ้าน เป็น องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) การดำเนินงาน กำหนดให้มีพื้นที่เป้าหมายความยากจน พัฒนาระบบข้อมูลในระดับ ครึ่งเรือน แสดงความจำเป็นขั้นพื้นฐาน (จปร.) และข้อมูลระดับหมู่บ้าน กชช. 2 ค. ถือได้ว่าเป็นจุดริเริ่มของกระบวนการพัฒนาที่รับฟังข้อมูล จากระดับล่าง มาสู่การวางแผนระดับบน

ผลของการพัฒนา ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 5 และ 6 นอกจากการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก และการพัฒนา ชนบทในแนวใหม่แล้ว ที่สำคัญๆ เช่น

- อัตราขยายตัวทางเศรษฐกิจในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 5 มีอัตราเฉลี่ยร้อยละ 5.4 ต่อปี และแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 6 มีอัตราเฉลี่ยร้อยละ 10.9 ต่อปี นับว่าสูงที่สุดในช่วง 30 ปี
- รายได้เฉลี่ยต่อหัวในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 5 เป็นเงิน 21,500 บาทต่อปี และในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 6 เป็นเงิน 44,300 บาทต่อปี
- การศึกษาภาคบังคับครอบคลุมร้อยละ 98
- มีสถานีอนามัยครบทุกตำบล
- มีโรงพยาบาลอำเภอร้อยละ 75.5
- มีท่าเรือน้ำลึก 4 แห่ง คือ ท่าเรือสงขลา และท่าเรือภูเก็ต เปิดใช้ พ.ศ. 2531 ท่าเรือแหลมฉบัง เปิดใช้ พ.ศ. 2534 และท่าเรือมาบตาพุด เปิดใช้ พ.ศ. 2535

- ภาระหนี้สินต่างประเทศสะสมจากแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 4 เป็นภาระหนัก ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 5 มีการกู้เงินเพื่อซื้ออาวุธของกองทัพเป็นครั้งแรก และกู้เงินลงทุนในภาครัฐวิสาหกิจ จากความจำเป็นที่ภาครัฐต้องอุดหนุนการดำเนินงานขาดทุนของการรถไฟแห่งประเทศไทย (รฟท.) และองค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.)
- แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 6 เริ่มวางแผนบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ในระดับจังหวัด

แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535-2539) :

ช่วงเวลาของเศรษฐกิจฟองสบู่

สภาพการเมืองในประเทศขณะนั้น หลังจากมีการเลือกตั้ง พ.ศ. 2531 รัฐบาลของพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ บริหารประเทศมาระยะหนึ่ง เป็นช่วงที่เศรษฐกิจฟื้นตัว พื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก ดำเนินการพัฒนาอุตสาหกรรมไปได้ดี เป็นช่วงเวลาเริ่มของ “ยุคโลกาภิวัตน์” สงครามเวียดนามได้สงบไประยะหนึ่งแล้ว รัฐบาลพลเอกชาติชายฯ มีแนวคิดใหม่ที่จะขยายการพัฒนาเศรษฐกิจไปยังประเทศเพื่อนบ้าน เช่น แนวคิดเปลี่ยนสนามรบให้เป็นสนามการค้า เป็นต้น แต่ในเดือนกุมภาพันธ์ 2534 ก็เกิดรัฐประหารขึ้น โดยคณะทหารเรียกตนเองว่า “คณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ” หรือ รสช. การบริหารประเทศกลับไปสู่การเลือกตั้งใหม่ การแก้ไขรัฐธรรมนูญ ให้เป็นประชาธิปไตยมากขึ้น นำมาสู่ “รัฐธรรมนูญฉบับประชาชน พ.ศ. 2540” เป็นรัฐธรรมนูญฉบับที่ 16 นับจากการเปลี่ยนแปลงการปกครอง

ในช่วงปี พ.ศ. 2535-2539 มีการเปลี่ยนรัฐบาล 6 ครั้ง
มีนายกรัฐมนตรี ดังนี้

- นายอานันท์ ปันยารชุน (พ.ศ. 2534 - ต้น พ.ศ. 2535)
- พลเอก สุจินดา คราประยูร (พ.ศ. 2535)
- นายอานันท์ ปันยารชุน (พ.ศ. 2535)
- นายชวน หลีกภัย (พ.ศ. 2535-2538)
- นายบรรหาร ศิลปอาชา (พ.ศ. 2538-2539)
- พลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ (พ.ศ. 2539-2540)

ในช่วงเดือนพฤษภาคม 2535 เกิดเหตุการณ์ทางการเมือง
“พฤษภาทมิฬ” ขึ้น ระหว่างประชาชนที่เรียกร้องประชาธิปไตย
กับทหาร เกิดเหตุการณ์การปะทะกัน และยุติลงได้ในเวลาอันสั้น
ด้วยพระบารมีของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ซึ่งทำให้เหตุการณ์
กลับสู่ภาวะปกติได้อีกครั้งหนึ่ง

แนวความคิดในการพัฒนาประเทศในช่วงแผนพัฒนาฯ
ฉบับที่ 7 เนื่องจากในช่วงนั้นเป็นช่วงเศรษฐกิจขาขึ้น อัตราการเจริญ
เติบโตอยู่ในระดับสูง ประกอบกับโลกเข้าสู่ยุคโลกาภิวัตน์ ประเทศไทย
ต้องปรับตัวให้เป็นนานาชาติมากขึ้น การส่งออกยังเป็นเรื่องหลัก
ที่เป็นตัวนำในการพัฒนาประเทศ ซึ่งประเทศไทยมีความจำเป็นต้อง
เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันในตลาดโลก บทบาทของประเทศไทย
ในภูมิภาคมุ่งที่จะเป็น “เศรษฐกิจด่านหน้าในภูมิภาค” จึงมีแนวทาง
พัฒนาที่จะร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้าน และประเทศในภูมิภาค
ในการพัฒนาที่จะยกระดับการขยายตัวทางด้านเศรษฐกิจ พัฒนา
สังคมคุณภาพชีวิตของประชาชนในภูมิภาคให้อยู่ดี กินดีขึ้น

เรื่องหนึ่งในการพัฒนาในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7 ก็คือปัญหาการพัฒนาที่ไม่สมดุล ระหว่างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ การกระจายรายได้ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ คุณภาพชีวิต และสิ่งแวดล้อม เป็นประเด็นที่ท้าทายการพัฒนา ซึ่งปัญหาความไม่สมดุลดังกล่าวได้ปรากฏชัดเจนมากขึ้นในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7 เช่น รายได้ประชาชนส่วนใหญ่ไปอยู่ในกลุ่มคนรวย กล่าวคือ ร้อยละ 20 ของประชากรที่มีรายได้สูง มีส่วนแบ่งรายได้ ประชาชาติประมาณร้อยละ 50 และร้อยละ 20 ของประชากรที่มี รายได้ต่ำหรือยากจน มีส่วนแบ่งรายได้ประชาชาติ ประมาณร้อยละ 5 เป็นต้น มีลักษณะ “รวยกระจุก จนกระจาย”

อีกปัญหาหนึ่งของความไม่สมดุลปรากฏขึ้นก็คือ “สภาพสังคม” การดำเนินชีวิตที่เป็น “สังคมเมือง” มากขึ้น มีแรงงาน จากชนบทไหลเข้ามาทำงานทำในเมือง แหล่งงาน แหล่งรายได้อยู่ในเมือง ทำให้สภาพในเมืองและรอบเมืองหนาแน่นมากขึ้น คุณภาพชีวิตและ สิ่งแวดล้อมเริ่มมีปัญหามากขึ้น การขยายตัวอย่างรวดเร็วของเมือง และการพัฒนาอุตสาหกรรมในพื้นที่เฉพาะและเขตอุตสาหกรรม ต่างๆ ทำให้เกิดปัญหาความไม่เพียงพอของบริการโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ระบบขนส่ง ระบบสาธารณสุข โภค การกำจัดของเสีย รวมไปถึง ที่อยู่อาศัย โรงเรียน สถานพยาบาล ที่ขยายการบริการไปไม่ทัน ความเจริญเติบโตดังกล่าว ทำให้ทั้งภาครัฐและภาคเอกชนมีความ จำเป็นต้องเร่งรัดการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและบริการสาธารณะ อย่างเร่งด่วน จนในบางเรื่องมีการดำเนินการขยายอย่างเกินตัว สร้างความต้องการที่ไม่แท้จริง มีการเก็งกำไรเกินควร รวมทั้งการ

บริหารเงินลงทุนอย่างไม่เหมาะสมทำให้สภาพเศรษฐกิจมีลักษณะที่เรียกว่า “เศรษฐกิจพองลม” ซึ่งก่อให้เกิดวิกฤตเศรษฐกิจทางการเงินขึ้นใน พ.ศ. 2540 เรียกกันว่า “วิกฤตต้มยำกุ้ง” เพราะเริ่มเกิดที่ประเทศไทย รุกลามไปทั่วเอเชียและมีผลกระทบต่อเศรษฐกิจของโลก

ผลการพัฒนาประเทศในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7 ที่สำคัญๆ คือ

- อัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจโดยเฉลี่ยร้อยละ 8.1
- รายได้ต่อหัวประมาณ 77,000 บาทต่อปี
- พื้นที่ป่าไม้ลดลงเหลือประมาณร้อยละ 25 ของพื้นที่ประเทศ ในปี 2538
- เงินเฟ้อประมาณร้อยละ 4.8
- โครงการด้านโครงสร้างพื้นฐานเกิดขึ้นหลายโครงการ เช่น
 - ก่อสร้างทางด่วนดอนเมืองโทลเวย์ (พ.ศ. 2532-2537) เป็นโครงการทางหลวงสัมปทาน
 - สร้างเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ (พ.ศ. 2534-2541)
 - สร้างทางรถไฟศรีราชา-แหลมฉบัง (พ.ศ. 2534-2537)
 - สร้างทางรถไฟสัตหีบ-มาบตาพุด (พ.ศ. 2535-2538)
 - ให้เอกชนสร้างรถไฟฟ้าขนส่งมวลชน BTS (พ.ศ. 2538-2542)
 - เริ่มมาตรการแปรรูปรัฐวิสาหกิจ โดยเพิ่มบทบาทภาคเอกชน เช่น ให้สัมปทานโทรศัพท์พื้นฐาน 3 ล้านเลขหมาย (พ.ศ. 2536-2545) เป็นต้น

- เริ่มแนวคิดในการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคใต้ ใน พ.ศ. 2538 ที่จะพัฒนาพื้นที่เศรษฐกิจและพัฒนา ระบบขนส่งเชื่อมพื้นที่ชายฝั่งทะเลอ่าวไทยกับฝั่งทะเล มหาสมุทรอินเดีย มีลักษณะเป็น “สะพานเศรษฐกิจ”
- พัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจกับประเทศเพื่อนบ้าน ได้แก่
 - ความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคุ่มแม่น้ำโขง 6 ประเทศ (Greater Mekong Subregion Economic Cooperation : GMS) ในปี 2535 ประกอบด้วย ประเทศไทย สหภาพพม่า สาธารณรัฐประชาชนจีน (มณฑลยูนนาน) สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว สาธารณรัฐเวียดนาม ราชอาณาจักรกัมพูชา เรียกว่า “หกเหลี่ยมเศรษฐกิจ”
 - ความร่วมมือย่อยภายใต้หกเหลี่ยมเศรษฐกิจเรียกว่า “เศรษฐกิจ 5 เชียง” คือ เชียงราย เชียงใหม่ เชียงตุง (พม่า) เชียงรุ่ง (ยูนนาน) และเชียงทอง (หลวงพระบาง)
 - การพัฒนาเขตเศรษฐกิจสามฝ่าย อินโดนีเซีย-มาเลเซีย-ไทย (Indonesia-Malaysia-Thailand Growth Triangle : IMT-GT) ใน พ.ศ. 2536 **ประเทศอินโดนีเซีย** ประกอบด้วย เกาะสุมาตราเหนือ สุมาตราใต้ สุมาตราตะวันตก เบงกอลู จัมบี เรียว

ประชาคมเอเชีย ประกอบด้วยรัฐกลันตัน เปรูริลิส เปรัก ปีนัง สลังงอ ประเทศไทย ประกอบด้วย สงขลา ปัตตานี ยะลา นราธิวาส สตูล เรียกว่า “สามเหลี่ยมเศรษฐกิจ”

- การพัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนุทวีป พ.ศ. 2540 ประกอบด้วย บังคลาเทศ-อินเดีย-สหภาพพม่า-ศรีลังกา-ไทย (Bangladesh, India, Myanmar, Sri Lanka, Thailand Economic Cooperation : BIMST-EC) เรียกว่า “ห้าเหลี่ยมเศรษฐกิจ”

ความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านดังกล่าวข้างต้น เป็นความร่วมมือทั้งทางเศรษฐกิจ การค้า การลงทุน การก่อสร้าง โครงสร้างพื้นฐานเชื่อมโยงกับทั้งระบบขนส่งและโทรคมนาคม ร่วมมือทางการศึกษาแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมเทคโนโลยี และด้านสิ่งแวดล้อม อยู่ที่ความพร้อมในแต่ละเรื่องของแต่ละประเทศ ในแต่ละความร่วมมือจะมีการประชุมหารือกันเป็นประจำอย่างต่อเนื่อง และแต่ละประเทศมีหน่วยงานขึ้นมารับผิดชอบเฉพาะ เช่น ประเทศไทย ในเรื่องหกเหลี่ยมเศรษฐกิจ และสามเหลี่ยมเศรษฐกิจ สถาปณ์เป็นผู้รับผิดชอบในการประสานงาน ซึ่งขณะนั้นมี ดร.พิสิษฐ ภัคเกษม เป็นเลขาธิการสถาปณ์ ผู้มีบทบาทสำคัญในการผลักดันเรื่องนี้

การดำเนินงานที่ผ่านมามีความก้าวหน้าด้านความร่วมมือ ความเข้าใจร่วมกันมากขึ้น ผ่อนคลายข้อจำกัด ทำให้การค้า การลงทุน สะดวกขึ้น โครงการก่อสร้างถนนเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้าน

ก็ดำเนินการแล้วเสร็จไปหลายสาย และมีแผนที่จะดำเนินการต่อไป
อย่างต่อเนื่อง

อย่างไรก็ตาม ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7 นี้ แม้ว่า
ด้านเศรษฐกิจจะมีความก้าวหน้าไปมาก เป็นเศรษฐกิจขาขึ้น แต่ปัญหา
ด้านสังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม ทำให้
เป็นการพัฒนาที่ไม่สมดุล กล่าวได้ว่าในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7
มีลักษณะ “เศรษฐกิจดี สังคมมีปัญหาคาพัฒนาไม่ยั่งยืน”

แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) :

คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา

จากผลของการพัฒนาประเทศเมื่อสิ้นแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7
สรุปออกมาว่า เศรษฐกิจดี สังคมมีปัญหา พัฒนาไม่ยั่งยืน ทำให้ต้องมาคิด
เรื่องการวางแผนและการพัฒนาประเทศกันใหม่ว่า ควรจะปรับเปลี่ยน
วิธีการกันอย่างไร ซึ่งมีการปรับเปลี่ยนที่สำคัญดังนี้

ประการแรก แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ผ่านมา มีจุดมุ่งหมายที่จะ
พัฒนาเศรษฐกิจให้มีอัตราการเจริญเติบโตสูงเป็นสำคัญ แต่ในการ
จัดทำแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 จะเป็น “คนเป็นศูนย์กลาง” หรือ
“จุดมุ่งหมายหลักของการพัฒนา” การพัฒนาเศรษฐกิจควร
เป็นเครื่องมือของการพัฒนาคนและคุณภาพชีวิต

ประการที่สอง กระบวนการวางแผนฯ จากเดิมที่ให้
ความสำคัญเฉพาะจากส่วนราชการ เห็นควรให้เปลี่ยนแปลงมา
เป็นการจัดทำแผนฯ ที่มีการระดมความคิดเห็นจากทุกฝ่าย เน้นการ
มีส่วนร่วมของประชาชนทุกสาขาอาชีพ มีกระบวนการรับฟัง

...การกำหนดให้ “คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา” เป็นเรื่องที่ปรับวิธีคิดให้มีการพัฒนาสู่ความยั่งยืน ซึ่งหมายถึง การพัฒนาเพื่อตอบสนองความต้องการของคนในปัจจุบัน ซึ่งสามารถสืบทอดต่อเนื่องไปในอนาคต โดยไม่กระทบต่อความต้องการของคนรุ่นหลัง...

ความคิดเห็นกระจายออกไปทั่วประเทศ การดำเนินการดังกล่าว เรียกว่า “บูรณาการ” หมายถึง กระบวนการที่มีการระดมความคิดเห็นร่วมกัน อย่างเป็นระบบจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

การเปลี่ยนแปลงทั้ง 2 ประการ ถือว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงแนวคิดของแผนฯ และวิธีการวางแผนฯ แบบเดิมๆ อย่างสิ้นเชิง และถือว่ากระบวนการมีส่วนร่วมเป็นเรื่องสำคัญในการดำเนินงานในเรื่องอื่นๆ ต่อมาด้วย อย่างเช่น การจัดทำรัฐธรรมนูญ ฉบับ พ.ศ. 2540 ซึ่งถือว่าเป็นฉบับที่มีส่วนร่วมอย่างกว้างขวางจากประชาชน เป็นต้น

การกำหนดให้ “คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา” เป็นเรื่องที่ปรับวิธีคิดให้มีการพัฒนาสู่ความยั่งยืน ซึ่งหมายถึง การพัฒนาเพื่อตอบสนองความต้องการของคนในปัจจุบัน ซึ่งสามารถสืบทอดต่อเนื่องไปในอนาคต โดยไม่กระทบต่อความต้องการของคนรุ่นหลัง ทั้งนี้ การพัฒนาแบบยั่งยืนจะต้องคำนึงถึงการพัฒนาที่ไม่ส่งผลกระทบต่อการทำลายทรัพยากรธรรมชาติและ การพัฒนาเพื่อเพิ่มศักยภาพของคนบนพื้นฐานของการพึ่งพาตนเองได้ อันจะนำมาซึ่งคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นของคนในสังคม

กระบวนการจัดทำแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 ได้เริ่มดำเนินการ “จุดประกายความคิด...สู่แผนฯ 8” เมื่อปลายเดือนมกราคม พ.ศ. 2538 ณ พระราชินิเวศน์มฤคทายวัน อำเภอชะอำ จังหวัด เพชรบุรี ซึ่งเป็นพระราชินิเวศน์แห่งความรักและความหวัง ขณะนั้น ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล เป็นเลขาธิการสภาพัฒน์ ได้เชิญผู้ที่มีความคิด ในเชิงพัฒนาประเทศ ได้แก่ กลุ่มนักวิชาการ นักปรัชญา สื่อมวลชน องค์กรเอกชน เข้าร่วมในการหารือประมาณ 100 ท่าน ส่วนใหญ่ เป็นนักคิดภาคสังคม มีการเสวนากัน 2 วันเต็ม ได้วิสัยทัศน์ ของสังคมไทยที่พึงปรารถนา ดังนี้

- เป็นสังคมที่มีสมรรถภาพ เสรีภาพ มีความยุติธรรม มีเมตตา กรุณา เอื้ออาทร เกื้อกูลซึ่งกันและกัน เคารพ ในสิทธิมนุษยชน
- เป็นสังคมที่คนมีความสุข ครอบครัวย่อเยื้อ ชุมชนเข้มแข็ง คนมีความรู้ รู้จักตนเอง รู้เท่าทันโลก โดยไม่ลืมพื้นฐาน ความเป็นไทย
- เป็นสังคมที่สร้างคนให้เห็นคุณค่าทางปัญญาและสติ เคารพในเหตุและผล
- เป็นสังคมที่มีสันติ ไม่มีความขัดแย้งรุนแรง กฎหมาย มีความศักดิ์สิทธิ์ ประชาชนมีระเบียบวินัย ประเทศชาติ มีความมั่นคง
- เป็นสังคมที่ให้โอกาสแก่คนพิการมากขึ้น
- เป็นสังคมที่มีการพัฒนาไปอย่างสมดุล ระหว่างเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม

ต่อจากนั้น สภาพัฒนาประมวลแนวคิดดังกล่าวและนำไประดมความคิดเห็นกับบุคคลต่างๆ หลายอาชีพ เพื่อรับฟังความคิดเห็นเกี่ยวกับทิศทางการพัฒนาประเทศ โดยในช่วงแรกเชิญคนจากทุกอาชีพ รวมทั้งนักการเมือง กลุ่มสตรี กลุ่มคนพิการ กลุ่มผู้ด้อยโอกาส กลุ่มศาสนาต่างๆ มาประชุมระดมความคิดเห็นกันประมาณ 2,000 คน โดยให้ทุกคนมีโอกาสแสดงความคิดเห็น วิธีการคือในช่วงเช้าให้มีการอภิปรายบนเวที เรื่อง “แนวคิดการพัฒนาประเทศและวิสัยทัศน์ของสังคมไทย” ที่ได้ไประดมความคิดเห็นกันมา และมีการตอบข้อซักถามแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นกันพอสมควร

จากนั้นรับประทานอาหารกลางวันโดยแยกกันนั่งตามโต๊ะที่จัดไว้ โต๊ะละ 10 ท่าน หลังรับประทานอาหารเสร็จก็ให้นั่งอยู่ที่โต๊ะทางสภาพัฒนาซึ่งเป็นฝ่ายเลขานุการ จัดให้มีเจ้าหน้าที่ 2 ท่าน เข้าร่วมประจำโต๊ะและให้มีการระดมความคิดเห็นกัน ตามที่แต่ละโต๊ะมีความสนใจ ทุกประเด็นจะได้รับการบันทึกไว้เป็นข้อมูล เพื่อนำไปประมวลในการจัดทำรายละเอียดของแผนฯ 8 ต่อไป

วิธีการระดมความคิดเห็นดังกล่าวได้ดำเนินการอีกในทุกภาคของประเทศ นอกจากนั้น ยังเปิดโอกาสให้คนที่สนใจจะเสนอความเห็นทั้งจากในประเทศและต่างประเทศ เสนอความเห็นเข้ามายังสภาพัฒนาผ่านเข้ามาทาง ตู ปณ. ที่เปิดรับไว้ตลอดช่วงเวลาจัดทำแผนฯ ซึ่งก็มีคนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างมากมาย และสภาพัฒนาก็ให้ความสำคัญใช้ประโยชน์จากข้อมูลเหล่านั้น นำมาประกอบการพิจารณาจัดทำรายละเอียดของแผนฯ ด้วย

แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 กำหนดให้พัฒนาดัชนีชี้วัดที่เน้นคนเป็นศูนย์กลางขึ้น โดยใช้แนวคิดของความอยู่ดีมีสุขสร้างเป็น “ดัชนีความอยู่ดีมีสุข” เพื่อใช้ประโยชน์ในการประเมินผลการพัฒนาเป็นเครื่องชี้วัดทางด้านสังคม โดยดัชนีความอยู่ดีมีสุข ประกอบด้วย

- การมีสุขภาพอนามัยที่ดีทั้งร่างกายและจิตใจ
- การมีความรู้ ได้รับการศึกษา คุณภาพการศึกษา
- มีงานทำทั่วถึง ความมั่นคงในการทำงาน
- มีรายได้พอเพียง และการกระจายรายได้
- มีชีวิตครอบครัวที่อบอุ่น
- มีที่อยู่อาศัย บริการสาธารณสุขปลอดภัย มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดี
- อยู่ภายใต้การบริหารที่ดีของภาครัฐ

ดัชนีชี้วัดดังกล่าวได้ใช้วัดผลการพัฒนาในช่วงแผนฯ 8 และได้มีการพัฒนาปรับปรุงให้ดีขึ้นอยู่ตลอดเวลา เพื่อให้เป็นที่ยอมรับและมีความน่าเชื่อถือมากขึ้น

สภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 ในด้านเศรษฐกิจเป็นยุคโลกาภิวัตน์ การเปิดเสรีทางการค้า ทางการเงิน และเป็นยุคเทคโนโลยีการสื่อสาร ข้อมูลข่าวสาร ทำให้การติดต่อค้าขาย รับรู้ข้อมูลข่าวสารเป็นไปอย่างรวดเร็ว การดำเนินชีวิตที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจดูเหมือนจะเร่งรีบ มีการแข่งขันกันมากขึ้น คนที่เกี่ยวข้องต้องเรียนรู้ที่จะปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง เป็นสภาพสังคมที่เร่งรีบโดยเฉพาะสังคมเมือง ในทางการเมืองเป็นประชาธิปไตยเต็มใบ มีการเลือกตั้ง ช่วงนั้น

มีนายกรัฐมนตรี 2 ท่าน คือ พลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ (พ.ศ. 2539-2540) และ นายชวน หลีกภัย (พ.ศ. 2540-2544)

อย่างไรก็ตาม ใน พ.ศ. 2540 ได้เกิดวิกฤตทางการเงินในเอเชียขึ้น เป็นผลมาจากเศรษฐกิจฟองสบู่แตก ซึ่งเริ่มเกิดจากประเทศไทย จึงถูกเรียกว่า “วิกฤตต้มยำกุ้ง” ผลเสียหายทำให้สถาบันการเงินและธุรกิจหลายกิจการของไทยต้องปิดกิจการ ปรับโครงสร้างหนี้ ขายกิจการให้ต่างชาติ ไทยต้องลอยค่าเงินบาท และต้องกู้ยืมเงินจากต่างประเทศมาฟื้นฟูเศรษฐกิจ ประเทศไทยก็เป็นหนี้ต่างประเทศมากขึ้น วิกฤตต้มยำกุ้งได้ขยายผลไปยังประเทศต่างๆ ในเอเชีย และมีผลไปยังประเทศอื่นๆ ในโลกด้วย จากวิกฤตทางการเงินในปี 2540 นี้ ทำให้ต้องมีการปรับแผนพัฒนา ฉบับที่ 8 โดยต้องให้ความสำคัญในการฟื้นฟูเศรษฐกิจ ฟื้นฟูสถาบันการเงิน และช่วยเหลือผู้ที่ได้รับผลกระทบจากวิกฤตให้ดำเนินชีวิตต่อไปได้ การปรับแผนฯ จึงให้ความสำคัญ 4 ด้าน คือ

- การปรับกรอบเศรษฐกิจมหภาค และรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ
- การลดผลกระทบจากวิกฤตที่มีต่อคนและสังคม
- การปรับโครงสร้างเศรษฐกิจ
- การปรับระบบบริหารจัดการเพื่อการพัฒนา

ผลของการพัฒนาในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 นอกจากความพยายามในการแก้ปัญหาและฟื้นฟูเศรษฐกิจ เนื่องจากผลกระทบจากวิกฤตทางการเงิน ซึ่งเป็นภาระหนักของรัฐบาลในเวลานั้นแล้ว ผลของการพัฒนาด้านอื่นๆ ที่สำคัญ เช่น

- อัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจโดยเฉลี่ยร้อยละ -0.1 ต่อปี
- รายได้เฉลี่ยต่อหัวประมาณ 77,000 บาทต่อปี
- ประสบผลสำเร็จในเรื่องกระบวนการมีส่วนร่วม การขับเคลื่อนพลังทางสังคม ในการพัฒนาด้านต่างๆ เช่น
 - การขยายเครือข่าย “ประชาคม” ซึ่งเป็นการส่งเสริม ให้กลุ่มคนในระดับชุมชน ตำบล อำเภอ และจังหวัด มามีส่วนร่วมในการระดมความคิด ที่จะแก้ไขและ พัฒนากองทุนของตน อันจะเป็นจุดเริ่มที่จะ พัฒนาให้ชุมชนมีความเข้มแข็งพึ่งพาตนเองได้ เรื่องประชาคมนี้ได้รับความสนใจจากองค์การ สหประชาชาติ เกิดโครงการความร่วมมือระหว่าง ประเทศไทย (สภาพัฒน์กับกระทรวงมหาดไทย) กับ องค์การสหประชาชาติ เรียกว่า Thai UNCAP เพื่อ จะพัฒนาประชาคมให้ขยายผลกว้างขวางออกไป ซึ่งก็ประสบผลสำเร็จเป็นตัวอย่างที่ดี เป็นที่ยอมรับ ในระดับโลกในระยะต่อมา
 - การให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดทำรัฐธรรมนูญ ฉบับ พ.ศ. 2540
- การพัฒนาให้เป็น “กบดี” มีตัวอย่างเป็นโครงการ นำร่องที่ควรได้รับการกล่าวถึง คือ โครงการเยาวชนคนดี ศรีสุพรรณ ดำเนินการ พ.ศ. 2541 และโครงการคนดี ศรีร้อยเอ็ด ดำเนินการ พ.ศ. 2543 ซึ่งเป็นการปลูกฝัง

ทัศนคติและการประพฤติปฏิบัติที่ดีให้กับเยาวชนผ่านทางโรงเรียน โดยให้เด็กนักเรียนบันทึกการทำ ความดีเป็นประจำในลักษณะสมุดบันทึกประจำวัน ต่อมาแนวทางการดำเนินงานตามโครงการนี้ได้ขยายผล ไปยังโรงเรียนต่างๆ ทั่วประเทศ

- เริ่มก่อสร้างท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ (พ.ศ. 2540-2549) และในวันที่ 9 กันยายน พ.ศ. 2544 เกิดเหตุก่อการร้าย โจมตีตึก World Trade Center ที่มหานครนิวยอร์ก อันเป็นจุดเริ่มต้นของการเข้มงวดด้านความปลอดภัย ในการเดินทางและการขนส่งทางอากาศ

แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) :

“ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” เป็นปรัชญาแนวทาง ในการพัฒนาประเทศสู่ความสมดุล

กระบวนการจัดทำแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 เริ่มขึ้นประมาณ ต้น พ.ศ. 2542 ซึ่งในขณะนั้นประเทศชาติและประชาชนยังเสียขวัญ จากวิกฤตการเงินที่เกิดเมื่อ พ.ศ. 2540 ประเทศตกอยู่ในภาวะที่ต้อง เร่งรัดฟื้นฟูเศรษฐกิจและแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่ได้รับผลกระทบ รวมทั้ง สร้างขวัญกำลังใจให้ประชาชนเชื่อมั่นในประเทศไทยต่อไป

จากการประเมินปัญหาและหาสาเหตุของวิกฤตการเงินครั้งนี้ อาจสรุปเป็นภาษาง่ายๆ ได้ว่าเกิดจาก “โลก หลง โง่ โกง กัด” ความโลภ ก็คืออยากมีอยากได้ อยากรวยเร็ว ทำให้ใช้จ่ายและเสี่ยงเกินตัว หลงไปว่าสิ่งที่ทำนั้นถูก ก็ทำตามๆ กันไป ขยายวงกว้างขึ้น ใจกล้ามากขึ้น

โง่ ก็คือไม่มีปัญญา ไม่มีสติ ที่จะเหินยวร้างความโลภได้ จึงสามารถทำทุกอย่างได้แม้จะผิดกฎ กติกา ขาดความซื่อสัตย์สุจริต ก็คือ โกง ส่วนกวด ก็คือ แย่งชิง ปัดแข้งปัดขา ทะเลาะเพื่อแย่งอำนาจ แย่งตำแหน่งกัน นี่คือสภาพของสังคมบางส่วนก่อนเกิดวิกฤต

จะเห็นได้ว่าปัจจัยประการแรกที่ทำให้เกิดปัญหาดังกล่าว คือ ความคิด ทัศนคติ ค่านิยม และความหลงผิดของคน ดังนั้นก็ต้องแก้ที่คนให้ “คิดชอบ ทำชอบ” ซึ่งแผนฯ 8 ได้ตั้งเป้าหมายมาถูกทางแล้วคือ “พัฒนาคน” อีกประการหนึ่ง กระแสโลกาภิวัตน์ที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจและสังคมโลกอย่างกว้างขวาง ประกอบกับเป็นยุคของเทคโนโลยีการสื่อสารและข้อมูลข่าวสารที่รวดเร็ว ทำให้คนได้รับรู้สิ่งต่างๆ เข้ามาโดยไม่รู้เท่าทันว่า จะมีผลกระทบอย่างไร และคนที่ได้รับผลกระทบจากวิกฤตไม่ได้เตรียมป้องกันและปรับตัวไม่ทัน ซึ่งเป็นการขาดภูมิคุ้มกันที่ดีในการรองรับการเปลี่ยนแปลง

ในการเริ่มต้นการจัดทำแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 คณะกรรมการบริหารของสภาพัฒน์ ได้หารือกันว่า

ประการที่หนึ่ง แผนพัฒนาฯ ที่ผ่านมามีส่วนใหญ่นับเป็นการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ซึ่งก็มีความเหมาะสมในแต่ละเวลานั้นๆ บัญชาคนนั้นนอกจากต้องฟื้นฟูเศรษฐกิจแล้วต้องพัฒนาทางด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมให้เกิดการพัฒนาที่สมดุลสู่ความยั่งยืนขึ้น และการพัฒนาโดยยึดคนเป็นศูนย์กลางก็ต้องทำต่อไปอย่างต่อเนื่องจากแผนฯ 8

...พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทานพระราชดำรัสเรื่อง “เศรษฐกิจพอเพียง” ในวโรกาสต่างๆ เพื่อเตือนสติประชาชนคนไทยให้รู้จักพอ ไม่โลภมาก เป็นทางเลือกในการดำเนินชีวิต และแก้ปัญหาวิกฤต... สภาพัฒน์จึงได้น้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นปรัชญานำทางในการพัฒนาประเทศ ในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9...

ประการที่สอง แผนพัฒนาฯ ประเทศที่ผ่านมายังไม่เคยมีการกล่าวถึงปรัชญานำทางในการพัฒนาประเทศอย่างชัดเจน จึงเห็นว่าควรพิจารณากำหนดปรัชญานำทางการพัฒนาคณะกรรมการบริหารสภาพัฒน์ ขณะนั้นซึ่งมี ศาสตราจารย์ ดร.สีปพนนท์ เกตุทัต เป็นประธาน และคณะกรรมการฯ ทั้งหมด เห็นว่า ในช่วงเกิดวิกฤตเศรษฐกิจการเงิน พ.ศ. 2540 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทานพระราชดำรัสเรื่อง “เศรษฐกิจพอเพียง” ในวโรกาสต่างๆ เพื่อเตือนสติประชาชนคนไทยให้รู้จักพอ ไม่โลภมาก เป็นทางเลือกในการดำเนินชีวิตและแก้ปัญหาวิกฤต

คณะกรรมการบริหารฯ ได้มอบหมายให้สภาพัฒน์ไปค้นคว้ารวบรวมพระบรมราโชวาทและพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจพอเพียง ความยั่งยืน และความสมดุลของการพัฒนา นำมาวิเคราะห์ ถิ่นกรอง ร้อยเรียงออกมาเป็นนิยาม “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” และนำขึ้น

กราบบังคมทูลพระกรุณาขอพระราชทานพระบรมราชวินิจฉัย ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงพระกรุณาปรับปรุงแก้ไข พระราชทาน และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระบรมราชานุญาตให้สภาพัฒน์นำไปเผยแพร่ เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติของ สำนักงานฯ และทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนประชาชนต่อไป ตามที่สภาพัฒน์ขอพระมหากรุณา เมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน 2542 สภาพัฒน์ จึงได้น้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นปรัชญานำทาง ในการพัฒนาประเทศ ในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9

...สภาพัฒน์จึงได้น้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นปรัชญานำทางในการพัฒนาประเทศ ในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9...

บุคคลที่มีบทบาทสำคัญและทุ่มเทในการจัดทำรายละเอียดของ “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ในครั้งนั้น ที่ควรกล่าวไว้ในที่นี้คือ ฯพณฯ องคมนตรี เชาวน์ ฌ ศีลวันต์ ศาสตราจารย์ ดร.สิปพนนท์ เกตุทัต ประธานกรรมการบริหารสภาพัฒน์ และคณะกรรมการบริหารสภาพัฒน์ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คุณพารณ อิศรเสนา ณ อยุธยา ดร.ฉลองภพ สุสังกร์กาญจน์ นอกจากนี้ ยังมีผู้ทรงคุณวุฒิจากสาขาต่างๆ และเจ้าหน้าที่สภาพัฒน์ที่เกี่ยวข้อง

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่ และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ **ความพอเพียง** หมายถึง **ความพอประมาณ** **ความมีเหตุพผล** รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัว **ที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใดๆ** อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลง ทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้จะต้องอาศัย**ความรู้รอบรู้** **ความรอบคอบ** และ**ความระมัดระวัง**อย่างยิ่ง ในการนำวิชาการต่างๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับ ให้มีสำนึกใน**คุณธรรม** **ความซื่อสัตย์สุจริต** และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิต ด้วย**ความอดทน** **ความเพียร** **มีสติ** **ปัญญา** และ**ความรอบคอบ** เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี

ประมวลและกลั่นกรองจากพระบรมราโชวาทและพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งพระราชทานในวโรกาสต่างๆ รวมทั้งพระราชดำรัสอื่นๆ โดยสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ได้รับพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้นำไปเผยแพร่ เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติของทุกฝ่ายและประชาชนโดยทั่วไป เมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน 2542

จะเห็นได้ว่า เศรษฐกิจพอเพียง ไม่ใช่แค่เรื่องที่เกี่ยวข้อง เศรษฐกิจ แต่เป็นเรื่องการดำเนินชีวิต ที่ควรนำมาพิจารณาเป็นทางเลือก ให้เหมาะสม เป็น “วิถีชีวิตไทย” ที่ควรนำไปประพฤติ ปฏิบัติ ให้คนรู้จัก “พอ” ความหมายของ ความพอเพียง ที่หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และความจำเป็น ต้องมีระบบ กฎีคุ้มกันในตัวที่ดีแล้ว เจือใจที่สำคัญที่จะนำแนวคิดนี้ไปปฏิบัติ ได้ดีนั้น ต้องพัฒนาตนเองให้มีความรู้ คือรอบรู้ รอบคอบ ระมัดระวัง และต้องเป็นคนที่ มีพื้นฐานคุณธรรมที่ดี คือ ซื่อสัตย์สุจริต มีความขยัน มีความอดทน และมีจิตใจที่เอื้ออาทร หากคนส่วนใหญ่ ปฏิบัติได้ตามแนวปรัชญานี้จะดำเนินชีวิตไปสู่การพึ่งพาตนเองได้มากขึ้น ประเทศก็จะพัฒนาก้าวหน้าไปสู่ความสมดุล มั่นคง และยั่งยืนได้

ในช่วงเวลาของการจัดทำแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 “ปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียง” ได้รับการนำไปเป็นหัวข้อในการระดม ความคิดเห็นในการประชุมสัมมนาในโอกาสต่างๆ เช่น การจัดสัมมนา วิชาการประจำปี 2542 ของสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย หรือ TDRi หยิบยกเรื่อง เศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นหัวข้อสัมมนา อธิการรัฐมนตรี คุณอนันต์ ปันยารชุน ซึ่งเป็นประธานมูลนิธิ

...เศรษฐกิจพอเพียง ไม่ใช่แค่เรื่องที่เกี่ยวข้อง เศรษฐกิจ แต่เป็นเรื่องการดำเนินชีวิตที่ควรนำมา พิจารณาเป็นทางเลือกให้เหมาะสม เป็น “วิถีชีวิตไทย” ที่ควรนำไปประพฤติ ปฏิบัติ ให้คนรู้จัก “พอ”...

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทยขณะนั้น ได้กล่าวเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงอย่างน่าสนใจบางตอน ดังนี้

“...เมื่อเรารู้ว่าจุดใดคือ “พอ” เมื่อนั้นเราก็เกิด **ความพอใจ** เมื่อเรารู้จักพอก็จะรู้จักความพอประมาณ เมื่อรู้จักพอประมาณก็จะรู้จักให้ เมื่อรู้จักให้ก็เริ่มเกิดการแบ่งปัน เกื้อกูลกัน เกิดความสงบในสังคม เกิดความเข้มแข็งในชุมชน เกิดศักยภาพ และท้ายที่สุดจะเกิดความมั่นคงและยั่งยืน...

จุดหนึ่งที่ผมคิดว่าเป็นจุดเริ่มต้นก่อน จุดนั้น คือ **วัฒนธรรมความคิด** **ทัศนคติ** และ **ค่านิยมทางสังคม** เพราะหากแต่ละสังคมหรือแต่ละบุคคลไม่มีทัศนคติที่ถูกต้อง ไม่มีค่านิยมที่เหมาะสม และไม่มีวิถีชีวิตที่สมบูรณ์แล้ว ก็คงยากที่จะทำตัวเองหรือทำให้สังคมนั้น นำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติได้...”

ต่อมาได้มีการดำเนินการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้เกิดความเข้าใจในสังคมกว้างขวางมากขึ้น และนำความคิดไปสู่การปฏิบัติในระดับต่างๆ อย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง พ.ศ. 2546 ได้มีขบวนการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงเกิดขึ้นเป็นหน่วยงานภายในสภาพัฒน์ โดยได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ซึ่งมี ดร.จิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา เป็นผู้อำนวยการ ได้ดำเนินงานในหลายรูปแบบในการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เช่น การจัดประชุมสัมมนา กับกลุ่มบุคคลในหลายระดับและหลายสาขาอาชีพ การให้ความรู้ความเข้าใจผ่านทางสื่อต่างๆ ทั้งในรูปของสิ่งตีพิมพ์ ภาพยนตร์ การสัมภาษณ์บุคคลที่ดำเนินชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง การประสาน

กับหน่วยงานด้านการศึกษา ให้มีการเรียนการสอนในเรื่องนี้ และสนับสนุนให้ภาคเอกชนนำไปใช้ในการดำเนินธุรกิจ เป็นต้น

กระบวนการจัดทำแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 ได้ดำเนินการเช่นเดียวกับกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 เป็น**การมีส่วนร่วม**ของทุกภาคส่วนของสังคม ในการระดมความคิด รับฟังความเห็นนั้น ได้ดำเนินการจัดประชุมกลุ่มคนหลายอาชีพในทุกจังหวัด ซึ่งเมื่อนำมาประมวลแล้วมีแนวทางพัฒนา สรุปได้คือ

- **แนวทางของแผนฯ** อยู่บนพื้นฐานของการกำหนดวิสัยทัศน์ร่วมกันของสังคมไทย ใน 20 ปีข้างหน้า ที่จะต้องพัฒนาวางพื้นฐานให้ประเทศไทยเข้มแข็ง พึ่งพาตนเองได้ พัฒนาให้เกิดความสมดุล มีภูมิคุ้มกันจากผลกระทบวิกฤตต่างๆ โดยมี **“ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง”** เป็นแนวคิดนำในการพัฒนา
- **สังคมที่พึงประสงค์**
 - สังคมที่มีคุณภาพ
 - สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้
 - สังคมที่มีความสมานฉันท์ เอื้ออาทร
- **วัตถุประสงค์หลักของการพัฒนา** 4 ประการ
 - การฟื้นฟูเศรษฐกิจให้มีเสถียรภาพมั่นคง
 - การวางรากฐานการพัฒนาประเทศให้เข้มแข็ง ยั่งยืน มีความสมดุล
 - การบริหารจัดการที่ดีในทุกระดับ
 - การแก้ไขปัญหาความยากจน

- ยุทธศาสตร์การพัฒนา มี 7 ประการ
 - การบริหารจัดการที่ดี
 - การพัฒนาคุณภาพคนและการคุ้มครองทางสังคม
 - การปรับโครงสร้างการพัฒนาชนบทและเมือง
 - การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
 - การบริหารเศรษฐกิจโดยรวม
 - การปรับโครงสร้างภาคการผลิตและบริหารเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน
 - การพัฒนาความเข้มแข็งด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 ได้พัฒนาดัชนีชี้วัดการพัฒนาขึ้นอีก 2 ชุด ซึ่งมีความเชื่อมโยงกับดัชนีชี้วัดความอยู่ดีมีสุขที่จัดทำขึ้นในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 ดัชนีดังกล่าว คือ

- ดัชนีความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ เพื่อวัดการเติบโตของเศรษฐกิจอย่างเข้มแข็ง ประกอบด้วย ความสามารถในการพึ่งพาตนเอง ภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจ การปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์โลก การเจริญเติบโตอย่างมีประสิทธิภาพ และการกระจายผลประโยชน์ของการพัฒนาอย่างเป็นธรรม
- ดัชนีการพัฒนาอย่างยั่งยืน เพื่อวัดความสมดุลของการพัฒนา ในมิติเศรษฐกิจ มิติสังคม และมิติสิ่งแวดล้อม
 - มิติเศรษฐกิจ ประกอบด้วย การพัฒนาอย่างมีคุณภาพ การพัฒนาอย่างมีเสถียรภาพ การกระจายความมั่นคง

- **มิติสังคม** ประกอบด้วย การพัฒนาศักยภาพและการปรับตัวบนสังคมฐานความรู้ การพัฒนาคุณภาพชีวิตและความมั่นคงในการดำรงชีวิต การพัฒนาให้ชุมชนมีความเข้มแข็งและมีภูมิคุ้มกันด้านวัฒนธรรม การสร้างความเสมอภาคและการมีส่วนร่วม
- **มิติสิ่งแวดล้อม** ประกอบด้วย การสงวนรักษาการมีคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ดี การมีส่วนร่วมและกระจายการใช้ทรัพยากร

สภาพแวดล้อมในช่วงพัฒนาฯ ฉบับที่ 9

- ทางการเมืองรัฐบาลมาจากการเลือกตั้ง เป็นรัฐบาลของพันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร (พ.ศ. 2545–2549) และเกิดวิกฤตทางการเมือง มีการปฏิวัติโดยคณะทหารขึ้นปลาย พ.ศ. 2549 เป็นรัฐบาล พลเอก สุรยุทธ์ จุลานนท์ (พ.ศ. 2549–2550)
- พ.ศ. 2547 เกิดความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้
- ภัยธรรมชาติส่งสัญญาณความรุนแรงมากขึ้น เช่น การเกิดสึนามิในจังหวัดภูเก็ต พังงา กระบี่ และถ้ำเลี้ยงรุนแรง พ.ศ. 2547 และน้ำท่วมรุนแรง พ.ศ. 2549
- ระบบบริหารประเทศตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 กำหนดให้มีการจัดตั้งหน่วยงานที่เป็นองค์กรอิสระขึ้นหลายองค์กร เช่น สภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ซึ่งมีหน้าที่ประการหนึ่งคือ ให้ความเห็นต่อ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ก่อนเสนอรัฐบาล
ให้ความเห็นชอบ ซึ่งแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 ก็ได้
ดำเนินการผ่านขั้นตอนดังกล่าว

ผลของการพัฒนาในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9

ที่สำคัญๆ คือ

- การขยายตัวทางเศรษฐกิจ ขยายตัวเฉลี่ย ร้อยละ 5.6 ต่อปี
- รายได้ต่อหัว ประมาณ 119,800 บาทต่อปี
- เปิดบริการท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ พ.ศ. 2549
- เปิดสะพานข้ามแม่น้ำโขง ไทย-ลาว ที่ จ.มุกดาหาร พ.ศ. 2549 เป็นถนน R9 เชื่อมไทย ลาว และเวียดนาม
- เริ่มก่อสร้างรถไฟฟ้าเชื่อมสนามบินสุวรรณภูมิ-มักกะสัน พ.ศ. 2549
- ส่งเสริมการบริหารจัดการที่ดีในภาคเอกชน โดยรัฐบาล ประกาศรณรงค์การมีบรรษัทภิบาลที่ดี พ.ศ. 2545
- การกระจายอำนาจสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ตามเจตนารมณ์ของ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540
- การแก้ไขปัญหาความยากจน คนจนมีโอกาเข้าสู่ แหล่งทุนมากขึ้น
- ปลายแผนฯ 9 สังคมเริ่มแตกแยกทางการเมืองอย่าง ชัดเจนและรุนแรงมากขึ้น

- องค์การสหประชาชาติให้ความสนใจและให้ความสำคัญกับเรื่อง “เศรษฐกิจพอเพียง” โดย ใน พ.ศ. 2549 องค์การสหประชาชาติได้ทูลเกล้าฯ ถวายรางวัล “ความสำเร็จสูงสุดด้านการพัฒนามนุษย์” แด่ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และกราบบังคมทูลว่า ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นประโยชน์กับทุกประเทศที่ต้องการสร้างความเข้มแข็งและยั่งยืน ซึ่งเป็นทางออกของผลกระทบจากโลกาภิวัตน์ นอกจากนี้ สำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ ได้จัดทำรายงานการพัฒนาคนของประเทศไทย พ.ศ. 2550 เรื่อง “เศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาคน” และเผยแพร่ไปทั่วโลก

แผนพัฒนา ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550–2554) :

มุ่งสู่สังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 ยึดแนวทางหลัก 3 ประการ ประการที่ 1 เน้นการปฏิบัติตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ประการที่ 2 ยึดกระบวนการพัฒนาต่อเนื่องจากแผนฯ 8 และ แผนฯ 9 ประการที่ 3 มีเป้าหมายมุ่งสู่สังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน

ภายใต้แนวทางหลัก 3 ประการดังกล่าว แผนพัฒนาฉบับที่ 10 ได้กำหนดยุทธศาสตร์ 5 ข้อ คือ

...แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10
ยึดแนวทางหลัก 3 ประการ ประการที่ 1 เน้นการปฏิบัติ
ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ประการที่ 2
ยึดกระบวนการพัฒนาต่อเนื่องจากแผนฯ 8 และ
แผนฯ 9 ประการที่ 3 มีเป้าหมายมุ่งสู่สังคมอยู่เย็น
เป็นสุขร่วมกัน...

- ยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพคนและสังคมไทย
สู่สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ ประกอบด้วย
การพัฒนาคนให้มีคุณธรรมนำความรู้เกิดภูมิคุ้มกัน
การเสริมสร้างสุขภาพคนไทยให้แข็งแรง และการ
เสริมสร้างคนไทยให้อยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติสุข
- ยุทธศาสตร์การสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและ
สังคมเป็นฐานที่มั่นคงของประเทศ ประกอบด้วย
การบริหารจัดการกระบวนการชุมชนเข้มแข็ง การสร้าง
ความมั่นคงของเศรษฐกิจชุมชน และการสร้างศักยภาพ
ของชุมชนอยู่ร่วมกันกับทรัพยากรอย่างเกื้อกูล
- ยุทธศาสตร์การปรับโครงสร้างเศรษฐกิจให้สมดุล
และยั่งยืน ประกอบด้วย การสนับสนุนให้เกิดการแข่งขัน
ที่เป็นธรรม และกระจายผลประโยชน์การพัฒนาอย่าง
เป็นธรรม การปรับโครงสร้างการผลิตเพื่อเพิ่มผลิตภาพ
คุณภาพสินค้าบนฐานความรู้ความเป็นไทย และ
การสร้างภูมิคุ้มกันระบบเศรษฐกิจ

- ยุทธศาสตร์การพัฒนาบนฐานความหลากหลายทางชีวภาพ และสร้างความมั่นคงของฐานทรัพยากร และคุณภาพสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย การสร้างสภาพแวดล้อมที่ดี เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน การพัฒนาคุณค่าความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่น และการรักษาฐานทรัพยากรและความสมดุลของระบบนิเวศ
- ยุทธศาสตร์การเสริมสร้างธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการประเทศ ประกอบด้วย การสร้างความเข้มแข็งภาคประชาชน การกระจายอำนาจสู่ภูมิภาค ท้องถิ่นและชุมชน การสร้างภาคราชการให้มีธรรมาภิบาล การส่งเสริมธรรมาภิบาลภาคเอกชน การปฏิรูปกฎหมายและระเบียบ การพัฒนาวัฒนธรรมประชาธิปไตย และการรักษาและเสริมสร้างความมั่นคง

สภาพแวดล้อมในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 มีเหตุการณ์สำคัญๆ เกิดขึ้น คือ

- สังคมโลกเผชิญการเปลี่ยนแปลงหลายประการ
 - เกิดวิกฤตการเงินในสหรัฐอเมริกา พ.ศ. 2550
 - เกิดวิกฤตการเงินในทวีปยุโรป พ.ศ. 2553
 - เกิดภัยพิบัติรุนแรงทางธรรมชาติทั่วโลก เช่น พายุไต้ฝุ่นที่พม่า แผ่นดินไหวรุนแรงที่ ไฮติ ซิลี จีนที่เสฉวน นิวซีแลนด์ เกิดพายุทอร์นาโดหลายลูกใน

สหรัฐอเมริกา เกิดน้ำท่วมรุนแรงที่ออสเตรเลีย และ
น้ำท่วมรุนแรงในหลายพื้นที่ของประเทศไทย
พ.ศ. 2554

- แผ่นดินไหวและสึนามิที่ญี่ปุ่น เสียหายรุนแรงและ
เกิดวิกฤตนิวเคลียร์ พ.ศ. 2554
- ฝรั่งเศส อังกฤษ สหรัฐอเมริกา โจมตีลิเบีย เพื่อบังคับ
ใช้เขตห้ามบินเหนือน่านฟ้าลิเบียตามที่สหประชาชาติ
เห็นชอบ พ.ศ. 2554
- การจลาจลในกลุ่มประเทศตะวันออกกลาง พ.ศ. 2554
- ราคาน้ำมันและทองคำสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง
- ความรุนแรงในชายแดนภาคใต้ของไทย ยังมีอยู่
อย่างต่อเนื่อง
- ไทยมีข้อพิพาทกับกัมพูชา เรื่องปราสาทเขาพระวิหาร
และพื้นที่ทับซ้อน พ.ศ. 2553 เป็นต้นมา
- สังคมไทยแตกแยกอย่างรุนแรง แบ่งพวก แบ่งสี
มีการเดินขบวนประท้วงและใช้กฎหมายหมิ่นนือกกฎหมาย
ปิดสนามบินสุวรรณภูมิและดอนเมือง พ.ศ. 2551 และ
ยึดพื้นที่สี่แยกราชประสงค์ พ.ศ. 2553
- ศาลฎีกายึดทรัพย์อดีตนายกรัฐมนตรี พันตำรวจโท
ทักษิณ ชินวัตร จำนวน 46,000 ล้านบาท พ.ศ. 2553
- ประกาศใช้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 และแก้ไขบางมาตรา
ในต้น พ.ศ. 2554 จัดให้มีการเลือกตั้งทั่วไป วันที่ 3
กรกฎาคม พ.ศ. 2554

ในช่วงนี้มีนายกรัฐมนตรี คือ

- พลเอก สุรยุทธ์ จุลานนท์ (พ.ศ. 2549-2550)
- นายสมัคร สุนทรเวช (พ.ศ. 2551)
- นายสมชาย วงศ์สวัสดิ์ (พ.ศ. 2551)
- นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ (พ.ศ. 2551-2554)
- น.ส.ยิ่งลักษณ์ ชินวัตร (นายกรัฐมนตรีหญิงคนแรก
ของไทย รับตำแหน่ง สิงหาคม พ.ศ. 2554)

ผลการพัฒนาในช่วงแผนพัฒนา ฉบับที่ 10 ที่สำคัญ

เช่น

- ช่วง 3 ปีแรก เศรษฐกิจขยายตัวเฉลี่ย ร้อยละ 3.3 ต่อปี
- รายได้ต่อหัวประมาณ 150,000 ต่อปี
- พ.ศ. 2554 คณะรัฐมนตรี มีมติสนับสนุนการพัฒนา
เชื่อมโยงพื้นที่ ที่จะก่อสร้างท่าเรือน้ำลึกทวายในพม่า
กับพื้นที่เศรษฐกิจของประเทศไทยที่จะมีการพัฒนา
ในอนาคต
- ภาคเอกชนรณรงค์ต่อต้านการทุจริต
- การส่งเสริมธรรมาภิบาลที่ดี (Corporate Governance :
CG) ของภาคเอกชนเป็นไปอย่างกว้างขวาง รวมทั้ง
สนับสนุนให้ภาคธุรกิจมีกิจกรรมช่วยเหลือและ
มีความรับผิดชอบต่อสังคม* (Corporate Social
Responsibility : CSR) มากขึ้น

* กิจกรรมช่วยเหลือและมีความรับผิดชอบต่อสังคม คือ กิจกรรมที่มีความมุ่งหมาย
ในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชน สังคม และสิ่งแวดล้อมเป็นหลัก ประโยชน์
ที่เกิดขึ้นควรคำนึงถึงความยั่งยืนของกิจกรรมนั้นๆ

- ช่วง พ.ศ. 2554 สินค้าอุปโภค บริโภค มีราคาแพง ส่งผลกระทบต่อค่าครองชีพของประชาชน
- สำนักของคนในชาติเรื่องความสามัคคี และการเคารพกฎหมาย เสื่อมถอยลง เป็นสังคมที่ขาดระเบียบวินัย ด้อยธรรมาภิบาลในการบริหารบ้านเมือง
- แม้ความยากจนลดลง แต่เศรษฐกิจฐานรากยังอ่อนแอ และมีความเหลื่อมล้ำ คนไทยต้องเผชิญความเสี่ยงจากปัญหาเสพติดที่สูงขึ้น สัมพันธภาพในครอบครัว ประาะบาง คุณภาพการศึกษามีปัญหาไม่สามารถปลูกฝัง การคิดเป็นทำเป็น ทำให้คุณภาพของคนในการพัฒนา ประเทศมีสภาพถดถอยลง

สรุปการเปลี่ยนแปลงในช่วง 50 ปี ของการพัฒนาประเทศ

จากแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 1 - แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 :
เศรษฐกิจดี สังคมยังมีปัญหา การพัฒนายังไม่สมดุล

การพัฒนาและการบริหารประเทศนับตั้งแต่แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 1 เริ่มจาก พ.ศ. 2504 มาจนถึงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 สิ้นสุด พ.ศ. 2554 ประเทศไทยได้เปลี่ยนแปลงไปทั้งในทางก้าวหน้าและในทางเสื่อมถอย พอจะสรุปเรื่องสำคัญ ได้คือ

- **ประชากร** มีจำนวนเพิ่มขึ้นจาก 27 ล้านคน เมื่อ พ.ศ. 2504 เป็น 67 ล้านคน ใน พ.ศ. 2553

- **ดัชนีเศรษฐกิจ : การขยายตัว พึ่งพาปัจจัยภายนอก และยังมีปัญหาความยากจน**

- ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ หรือ GDP (ในราคาคงที่ พ.ศ. 2531) เพิ่มขึ้นจากประมาณ 3 แสนล้านบาท ในช่วงแผนฯ 1 เป็นประมาณ 4.5 ล้านล้านบาท ในช่วงแผนฯ 10
- รายได้ต่อหัว เพิ่มขึ้นจากประมาณ 3,000 บาท ต่อคนต่อปี ในแผนฯ 1 เป็นประมาณ 150,000 บาท ต่อคนต่อปี ในแผนฯ 10
- การออมรวมภายในประเทศ เพิ่มขึ้นจากประมาณ 16,000 ล้านบาท ในแผนฯ 1 เป็นประมาณ 2.7 ล้านล้านบาท ในแผนฯ 10
- ประชากรที่อยู่ใต้เส้นความยากจน* มีจำนวนลดลงจากประมาณ 23.7 ล้านคน เมื่อ พ.ศ. 2529 เหลือเพียงประมาณ 4.7 ล้านคน ใน พ.ศ. 2552
- การกระจายรายได้ ยังมีช่องว่างระหว่างคนจนกับคนรวยอยู่มาก กล่าวคือ พ.ศ. 2552 รายได้ของกลุ่มคนรายได้สูงร้อยละ 20 มีสัดส่วนร้อยละ 54 ของรายได้รวมของประเทศ เทียบกับรายได้ของกลุ่มคนรายได้ต่ำสุดร้อยละ 20 มีสัดส่วนเพียงร้อยละ 4.7 ของรายได้รวมของประเทศ

* เส้นความยากจน คือ การกำหนดรายได้ที่เพียงพอสำหรับบริโภคอาหารเพื่อการยังชีพ และความต้องการสินค้าพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีพ ซึ่งจะปรับเปลี่ยนทุกปีตามภาวะเศรษฐกิจ ในปี พ.ศ. 2553 เส้นความยากจนอยู่ที่ 1,586 บาทต่อคนต่อเดือน

...โครงสร้างการผลิตของไทยที่เคยพึ่งพาภาคเกษตรกรรมเป็นหลัก ได้ปรับมาเป็นการพึ่งพาภาคอุตสาหกรรมมากขึ้น...

- โครงสร้างการผลิตของไทยที่เคยพึ่งพาภาคเกษตรกรรมเป็นหลัก ได้ปรับมาเป็นการพึ่งพาภาคอุตสาหกรรมมากขึ้น กล่าวคือ ในแผนพัฒนาฉบับที่ 1 สัดส่วนรายได้ของภาคเกษตรมีประมาณร้อยละ 30 ของรายได้รวมของประเทศ มีสัดส่วนลดลงเหลือประมาณร้อยละ 9 ของรายได้รวมของประเทศ ในช่วงแผนพัฒนาฉบับที่ 10 ขณะที่ภาคอุตสาหกรรมมีสัดส่วนรายได้ของภาคอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 16 ของรายได้รวมของประเทศในช่วงแผนพัฒนาฉบับที่ 1 มาเป็นร้อยละ 42 ในช่วงแผนพัฒนาฉบับที่ 10 สัดส่วนที่เหลือเป็นรายได้จากภาคบริการและอื่นๆ
- เศรษฐกิจของประเทศพึ่งพาการส่งออก ประมาณร้อยละ 80 ของรายได้ของประเทศ และจากการท่องเที่ยวประมาณร้อยละ 10 ของรายได้ของประเทศ ใน พ.ศ. 2553
- เศรษฐกิจของประเทศพึ่งพาปัจจัยจากภายนอกประเทศมาก

- **การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและระบบโลจิสติกส์ :**
ต้องพัฒนาด้านคุณภาพ แม้ว่าการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของไทยจะมีขั้นตอนและการดำเนินงานที่ช้ากว่าประเทศอื่นๆ ในระดับการพัฒนาที่พอๆ กันหรือดีกว่า อุปสรรคประการหนึ่งมาจากวิธีบริหารจัดการที่ยังไม่มีประสิทธิภาพ และอีกประการหนึ่งคือความไม่ต่อเนื่องในทางการเมืองและการบริหารประเทศ รวมถึงการไม่คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมและผู้ให้บริการเป็นสำคัญ อย่างไรก็ตามประเทศไทยถือได้ว่ามีโครงสร้างพื้นฐานที่ดีครอบคลุมทั่วประเทศ โครงสร้างพื้นฐานที่สำคัญๆ ได้แก่
 - ระบบทางหลวง และทางหลวงชนบท รวมทั้งโครงข่ายถนนเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้าน มีโครงข่ายเชื่อมโยงทั่วประเทศ สร้างความสะดวกในการเดินทางและค้าขาย แต่คุณภาพถนนยังต้องการการซ่อมบำรุงให้รวดเร็วสม่ำเสมอมากกว่าที่เป็นอยู่
 - การขนส่งทางอากาศ จัดได้ว่าอยู่ในระดับที่ดี มีสนามบินสุวรรณภูมิและสนามบินในภาคต่างๆ ของประเทศ เป็นโครงข่ายที่ดี สายการบินต่างประเทศหลายสายต้องการมาลงยังประเทศไทย ซึ่งประเทศไทยมีศักยภาพและภูมิศาสตร์เหมาะสมที่จะเป็นศูนย์กลางการขนส่งทางอากาศในภูมิภาคนี้ แต่ประเทศไทยต้องมีความสงบ ปลอดภัย เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับนักท่องเที่ยว นักลงทุน ทั้งในประเทศและต่างประเทศ รวมทั้งประชาชนคนไทยเอง ก็จะทำให้เกิด

ความก้าวหน้าและเป็นศูนย์กลางในการพัฒนา
ด้านต่างๆ ในภูมิภาคได้อย่างแท้จริง

- **การขนส่งทางน้ำ** มีท่าเรือน้ำลึกที่แหลมฉบังและ
มาบตาพุด ที่อำนวยความสะดวกต่อการพัฒนาอุตสาหกรรม
ในพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก และการส่งออก
ของประเทศเป็นอย่างดีมาอย่างต่อเนื่อง การขนส่ง
ทางน้ำยังมีโอกาสและศักยภาพที่สามารถนำไป
พิจารณาพัฒนาให้ดีกว่าที่เป็นอยู่นี้ได้ โดยเฉพาะ
การขนส่งทางน้ำในประเทศ ในเวลาที่มีปัญหาราคาคา
น้ำมันแพง
- **ระบบการขนส่งทางราง** รถไฟไม่ได้พัฒนาให้
ก้าวหน้าและอำนวยความสะดวกให้กับระบบโลจิสติกส์
ของประเทศเท่าที่ควร ซึ่งบทบาทของระบบการขนส่ง
ทางรางยังมีโอกาสและบทบาทสำคัญกับการพัฒนา
ประเทศอีกมาก ไม่ว่าจะเป็นรถไฟระหว่างเมือง
รถไฟฟ้าขนส่งมวลชนในเมือง รถไฟฟ้าความเร็วสูง
ปัญหาสำคัญคือวิธีคิด วิธีบริหารจัดการ วิธีการระดมทุน
วิธีการทำงาน บทบาทภาคเอกชนในการเข้ามามี
ส่วนร่วมและประโยชน์ของส่วนรวม การเปลี่ยนแปลง
ต้องอยู่ในขั้นการเปลี่ยนแปลงขนานใหญ่
- **ระบบโทรคมนาคมและการสื่อสาร** พัฒนาก้าวหน้าไป
อย่างมาก นับตั้งแต่ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7 ที่มี
นโยบายให้สัมปทานกับภาคเอกชนเข้ามาลงทุนและ
ให้บริการในยุคเทคโนโลยีสารสนเทศและข้อมูล

...ปัญหาสำคัญในสังคมไทยที่มีอยู่อย่างต่อเนื่อง
และยังต้องการการแก้ไขอย่างต่อเนื่อง คือ ความยากจน
ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ การให้โอกาสคน
เข้าถึงทรัพยากรและบริการของรัฐ ความเป็นธรรม
ในสังคม...

ข่าวสารที่กำลังมีบทบาทสำคัญ ระบบโทรคมนาคม
และการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพและค่าบริการถูก
จะช่วยสนับสนุนระบบโลจิสติกส์ของประเทศ และ
เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน รวมถึงการสร้าง
โอกาสพัฒนาความรู้ให้กับประชาชน

● **ด้านสังคม : เฝ้าระวังปัญหาด้านความเสื่อมถอย
ของวิถีไทย**

- คนไทยมีสุขอนามัยดีขึ้นและมีอายุยืนยาวขึ้น นำไปสู่
สังคมคนสูงอายุ ซึ่งต้องมีการเตรียมดูแลบริการ
ทางสังคมในเรื่องนี้ให้ดีขึ้น
- การดำเนินชีวิตแบบสังคมเมืองมีมากขึ้น เนื่องจาก
ความจำเป็นทางเศรษฐกิจต้องหารายได้ ทำให้
คนละทิ้งชนบทมาทำงานในเมือง โดยเฉพาะในเขต
กรุงเทพมหานครและปริมณฑล พื้นที่เศรษฐกิจชายฝั่ง
ทะเลภาคตะวันออก เมืองท่องเที่ยวหลักๆ ทำให้เกิด
ปัญหาความแออัด บริการสาธารณสุขบริการ
พัฒนาไปไม่ทัน มีลักษณะการพัฒนาที่ไม่กระจาย
ไม่สมดุล

- การศึกษา ในเชิงปริมาณ และการกระจายโอกาสให้คนมีการศึกษาได้พัฒนาก้าวหน้าไปมาก ในทุกระดับการศึกษา แต่ในเชิงคุณภาพยังต้องการการพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น ทั้งคุณภาพครู และคุณภาพนักเรียน นักศึกษา ความจำเป็นที่จะพัฒนาให้สังคมไทยเป็นสังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ ยังมีเรื่องที่ต้องดำเนินการอย่างจริงจัง อย่างมีความเข้าใจและอย่างต่อเนื่องอีกมาก ที่สำคัญต้องเน้นด้านคุณภาพ
- ปัญหาสำคัญในสังคมไทยที่มีอยู่อย่างต่อเนื่อง และยังต้องการการแก้ไขอย่างต่อเนื่อง คือ ความยากจน ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ การให้โอกาสคนเข้าถึงทรัพยากรและบริการของรัฐ ความเป็นธรรมในสังคม
- ปัญหายาเสพติด และปัญหาคอร์รัปชัน มีความรุนแรงมากขึ้นในระยะหลังๆ
- ปัญหาความเสื่อมถอยในศีลธรรม จริยธรรม การขาดระเบียบวินัย การละเมิดกฎหมาย ความแตกต่างทางการเมือง ขาดความสามัคคี ปรากฏชัดมากขึ้น หากไม่ได้รับการแก้ไขอย่างจริงจัง ปัญหาจะยุ่งยากและซับซ้อนมากขึ้น จะทำความเสียหายให้กับประเทศ การสร้างจิตสำนึกที่ดี ให้คิดชอบ ทำชอบ และผู้รักษากฎหมายต้องทำหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นหนทางที่ช่วยแก้ไขปัญหานี้ได้ทางหนึ่ง

- การพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งเพื่อพึ่งพาตนเองได้ โดยพัฒนาแบบองค์รวม ได้รับการให้ความสำคัญ นับตั้งแต่แผนฯ 8 เป็นต้นมา และได้รับการให้ความสำคัญ สนับสนุนมากขึ้นในแผนฯ 9 และแผนฯ 10 ทำให้มีการขยายผลออกไปอย่างต่อเนื่องอย่างเป็นขั้นตอน ค่อยเป็นค่อยไปขึ้นอยู่กับความพร้อมของแต่ละชุมชน ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นแนวทางการดำเนินชีวิตทางหนึ่งที่ชุมชนเข้มแข็งยึดเป็นหลักปฏิบัติ เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีให้กับตนเอง รองรับผลกระทบที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลง
- **ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม : เสื่อมโทรม ภัยธรรมชาติ การก่อมลพิษ**
 - สัดส่วนพื้นที่ป่าไม้ต่อพื้นที่ประเทศ ลดลงจากร้อยละ 53 เมื่อ พ.ศ. 2504 เป็นร้อยละ 25 ใน พ.ศ. 2545 ปัญหาป่าไม้เสื่อมโทรมและการบุกรุกที่ป่าเป็นปัญหาสร้างความขัดแย้งระหว่างประชาชนและภาครัฐ
 - ปัญหามลพิษทางอากาศ ในเมืองที่แออัด และพื้นที่อุตสาหกรรมรุนแรงขึ้น โดยเฉพาะปัญหามลพิษทางอากาศที่เกิดจากพื้นที่อุตสาหกรรมมาบตาพุด ที่ก่อให้เกิดผลกระทบรุนแรงกับคุณภาพชีวิตของประชาชนบริเวณนั้น

- การสร้างจิตสำนึกที่ดีในการรักษาสิ่งแวดล้อม ได้มีการรณรงค์มากขึ้น โดยเฉพาะการปลูกฝังจิตสำนึกที่ดีในระดับเยาวชน
 - การเกิดภัยพิบัติทางธรรมชาติรุนแรงมากขึ้น ยากต่อการคาดเดาและป้องกัน ปัญหาโลกร้อน ส่วนหนึ่งมาจากฝีมือมนุษย์
- **ด้านการบริหาร : ต้องส่งเสริมธรรมาภิบาลและสำนึกที่ดีเพื่อส่วนรวม**
 - การเมือง เป็นประชาธิปไตยมากขึ้น มีการเลือกตั้งและระบบการตรวจสอบนักการเมือง ประเทศต้องการนักการเมืองที่ดี มีคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความรู้ มีจิตสำนึกที่ดี เพื่อส่วนรวม และมีความรับผิดชอบสูง
 - ระบบราชการ เปลี่ยนแปลงไปในทางกระจายอำนาจสู่ภูมิภาคมากขึ้น โดยมุ่งที่จะกระจายการพัฒนาและการดำเนินงาน ยังไม่ได้ปฏิรูประบบราชการจากส่วนกลางให้สอดคล้องกับเจตนาการกระจายอำนาจเท่าที่ควร ต้องอาศัยผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่มีความเข้าใจ ความกล้าหาญในการดำเนินการ ซึ่งต้องปรับเปลี่ยนแนวความคิด วัฒนธรรม และค่านิยมเดิมๆ ของระบบราชการที่ถูกปลูกฝังมาเป็นเวลานาน
 - ระบบรัฐวิสาหกิจ ส่วนใหญ่เปลี่ยนแปลงการดำเนินงานเป็นไปในเชิงธุรกิจมากขึ้น แต่ก็ยังมีอิทธิพล

จากการเมืองและระบบราชการเข้ามาเกี่ยวข้องอยู่ ทั้งทางตรงและทางอ้อม รวมทั้งยังมีการดำเนินงานที่มีค่านิยมและวัฒนธรรมองค์กรแบบราชการเดิม ทำให้บทบาทรัฐวิสาหกิจไม่ตอบสนองการให้บริการสาธารณะให้เป็นได้ด้วยดี มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร นอกจากนั้น ยังมีบางรัฐวิสาหกิจที่ภาครัฐยังต้องรับภาระหนักในการดูแลให้ดำเนินงานต่อไป

- **ภาคธุรกิจเอกชน** ได้เปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่หลังวิกฤตการเงินเมื่อ พ.ศ. 2540 โดยร่วมกันสร้างกรอบการทำงานที่ยึดหลักบรรษัทภิบาลที่ดี (ความซื่อสัตย์ สุจริต ความโปร่งใส ความรับผิดชอบ และความเป็นธรรม มีจริยธรรม) เป็นกฎเกณฑ์ในการดำเนินธุรกิจมากขึ้น และมีระบบส่งเสริมขยายผลออกไปอย่างกว้างขวางเป็นการสร้างค่านิยมและวัฒนธรรมที่ดีในการดำเนินธุรกิจ นอกจากนั้น ยังส่งเสริมให้ภาคธุรกิจเอกชนมีบทบาทรับผิดชอบต่อสังคมและช่วยเหลือสังคม ให้สังคมไทยเป็นสังคมที่มีความเอื้ออาทรต่อกัน และเป็นสังคมที่มีคุณภาพ
- **ภาครัฐและภาคเอกชน** ร่วมกันกำหนดและสร้างค่านิยมของสังคมไทยในการต่อต้านการคอร์รัปชัน
- **ความร่วมมือกับกลุ่มประเทศเพื่อนบ้านและภูมิภาค** : **พัฒนาร่วมกันเพื่อให้ภูมิภาคมีความเข้มแข็ง** กระบวนการพัฒนาความร่วมมือกับกลุ่มประเทศเพื่อนบ้านและ

ประเทศในภูมิภาค มีการดำเนินงานก้าวหน้าไปอย่างต่อเนื่อง ความร่วมมือครอบคลุมทั้งในด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม วัฒนธรรม โครงสร้างพื้นฐาน ด้านคุณภาพชีวิต และสิ่งแวดล้อม ความร่วมมือเหล่านี้มีความจำเป็นที่ต้องดำเนินต่อไปอย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างความสงบสุขของประชาชนในภูมิภาค ประเทศไทยควรจะต้องให้ความสำคัญกับเรื่องนี้ และสร้างขีดความสามารถในการบริหารจัดการให้มีบทบาทนำในการขับเคลื่อนการพัฒนา

ประเด็นท้าทายการพัฒนาประเทศในระยะต่อไป : สู่ความยั่งยืน

- **การพัฒนาประเทศให้เกิดความสมดุล** มีภูมิคุ้มกันที่ดี สู่ความยั่งยืน จะดำเนินการให้เกิดขึ้นอย่างไร
 - การพัฒนาให้เกิดความเป็นธรรม มีความสมดุลระหว่างเมืองและชนบท
 - ถ่วงดุลจากเศรษฐกิจที่พึ่งพาทลาดจากต่างประเทศมากเกินไป ให้หันมาพึ่งพาภายในประเทศและกลุ่มความร่วมมือประเทศในภูมิภาคมากขึ้น
 - สมดุลในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและการดูแลอนุรักษ์ไม่ให้สิ้นเปลืองและหมดไป
- **การสร้างสังคมไทยให้มีความสามัคคี** มีความสมานฉันท์ มีคุณธรรม จริยธรรม มีค่านิยมที่ดี มีระเบียบวินัย มีความเอื้ออาทร และมีสำนึกที่ดีต่อส่วนรวม จะสร้างกันอย่างไร

- การมีการเมือง การปกครองที่มีธรรมาภิบาลที่ดี
ถือประโยชน์ส่วนรวมเป็นสำคัญ และบริหารงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริต จะเกิดขึ้นได้อย่างไร
- พัฒนา “คน” ส่วนใหญ่ให้เป็นคนดี มีความซื่อสัตย์
คิดชอบ ทำชอบ มีความรู้ ความสามารถ มีค่านิยมที่ดี
มีสุขภาพกาย สุขภาพจิตที่ดี จะมีวิธีการอย่างไร
- ความพร้อมของประเทศไทยที่จะรองรับการเปิดเสรี
ด้านเศรษฐกิจในกลุ่มประเทศอาเซียน พ.ศ. 2558
- การเตรียมพร้อมเพื่อป้องกันและลดผลกระทบ
ที่อาจเกิดจากภัยพิบัติทางธรรมชาติ ที่มีความรุนแรง
และเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วมากขึ้น จะดำเนินการอย่างไร

ข้อเสนอแนะ

ข้อแรก : หลักคิด

- ประการแรก** การพัฒนาทุกเรื่องมุ่งสู่ “คุณภาพที่ดี”
คุณภาพที่ดีนำไปสู่ความมีคุณค่าและยั่งยืน
- ประการที่สอง** สร้างความสมดุลทางเศรษฐกิจ สังคม
สิ่งแวดล้อม และการเมืองการปกครอง โดย
ดำเนินการแบบ “องค์รวม” คือ ดำเนินการ
ทุกด้านให้ประสานสอดคล้อง เกื้อหนุนกัน
อย่างมีเหตุผล

ประการที่สาม ให้ความสำคัญกับ “กระบวนการมีส่วนร่วม” จากผู้ที่เกี่ยวข้องตั้งแต่ต้น อย่าง “บูรณาการ” เพื่อให้เกิดการยอมรับจากคนส่วนใหญ่

ประการที่สี่ แนวคิดการพัฒนาแต่ละด้านเพื่อให้เป็น การพัฒนาที่สมดุล

- เศรษฐกิจ พึ่งพาตนเองให้มากขึ้น และมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวเองที่ดีต่อการมีผลกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน
- สังคม สร้างสังคมไทยให้มี “ทุกทางสังคม”^{*} ตามวิถีไทยที่เข้มแข็ง มั่นคง เป็นสังคมที่มีคุณภาพ
- สิ่งแวดล้อม ก่อให้เกิดคุณภาพชีวิตที่ดี มีความน่าอยู่
- เทคโนโลยี ให้คิดเอง ทำเองได้ เป็น เครื่องมือในการพัฒนาด้านอื่นๆ นำไปสู่การพึ่งพาตนเองมากขึ้น

* “ทุกทางสังคม” หมายถึง สิ่งที่ทำให้คนในสังคมนั้น มีวิถีการดำเนินชีวิตที่ดี ความเป็นปึกแผ่น มีความสามัคคี มีความสมานฉันท์ มีคุณธรรม จริยธรรม ประพฤติดี ปฏิบัติชอบ มีเอกลักษณ์เฉพาะของสังคมนั้น ทุกทางสังคมเกี่ยวข้องกับขนบธรรมเนียม ประเพณี ศิลปะ วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ วิถีการดำเนินชีวิต ภูมิปัญญา ภาษาที่ใช้ ความเชื่อทางศาสนา คุณภาพของคน สิ่งเหล่านี้ทำให้สังคมนั้นๆ มีวิถีชีวิตที่ดำเนินไปในทางที่ดี มีความสามัคคี มีความเอื้ออาทร ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน นำไปสู่สังคมที่มีความเข้มแข็ง มีพลังที่จะร่วมแรงร่วมใจในการพัฒนาให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้น

- การบริหารบ้านเมือง ตั้งอยู่บนความซื่อสัตย์สุจริต มีธรรมาภิบาลที่ดี มีสำนึกที่ดีเพื่อส่วนรวม

ข้อที่สอง : การวางรากฐานที่ดีให้กับประเทศ

ประการแรก พัฒนาคอนให้เป็นคนดีมีคุณภาพ เป็นเรื่องที่สำคัญที่สุดของการพัฒนาประเทศ หากคนส่วนใหญ่ดี มีคุณภาพแล้ว การพัฒนาด้านอื่นๆ ก็จะดำเนินไปได้ด้วยดี การพัฒนาคนต้องเริ่มตั้งแต่อยู่ในครรภ์มารดา เพื่อให้มีสุขภาพที่แข็งแรง เมื่อคลอดออกมาเป็นเด็กก็ต้องปลูกฝัง ความคิด ค่านิยม วัฒนธรรม และทัศนคติที่ดี ซึ่งต้องเริ่มตั้งแต่ครอบครัวที่อบอุ่น มาจนถึงโรงเรียน ที่มีครู และระบบการเรียนการสอนที่ดี รวมถึงสภาพแวดล้อมของสังคมที่ดี

การพัฒนาที่เกี่ยวข้องกันเป็นองค์รวม มีรายละเอียดมากมาย ต้องทำกันอย่างจริงจังต่อเนื่องด้วยความเพียร หลายเรื่องที่ทำอยู่และได้ผลดี ควรพิจารณานำมาขยายผล แนวความคิดที่เป็นเครื่องเตือนสติ ให้คนทำความดี พึ่งตนเอง มีอยู่มากมาย เช่น ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ก็ควร

...การพัฒนาคนที่สำคัญที่สุดคือการพัฒนาจิตใจ
ยกระดับจิตใจให้สูงขึ้น ให้คนมีสำนึกที่ดีต่อตัวเอง
และส่วนรวม มีคุณธรรม จริยธรรม และคิดชอบ
ทำชอบ...

นำมาไตร่ตรองด้วยเหตุผล ทำความเข้าใจ
ให้ชัดเจนและปฏิบัติตาม ในสังคมปัจจุบัน
ต้องเร่งสร้างทัศนคติและค่านิยมทางสังคม
ที่ดี ให้แพร่หลายออกไป บุคคลที่มีบทบาท
นำในทุกภาคส่วนของสังคมต้องเป็นตัวอย่าง
ที่เป็นคนดีให้กับผู้อื่น ควรจะมีการทำแผน
พัฒนาคนดีขึ้น การพัฒนาคนที่สำคัญ
ที่สุด คือการพัฒนาจิตใจ ยกระดับจิตใจ
ให้สูงขึ้น ให้คนมีสำนึกที่ดีต่อตัวเองและ
ส่วนรวม มีคุณธรรม จริยธรรม และ
คิดชอบ ทำชอบ

ประการที่สอง การสร้างระบบบริหารจัดการที่ดี
โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาคราชการ
รัฐวิสาหกิจ การบริหารท้องถิ่นให้มี
การบริหารงานที่มีคุณภาพ ประสิทธิภาพ
ระบบราชการควรต้องพิจารณาปฏิรูป
ให้เกิดการกระจายอำนาจอย่างแท้จริง
ขณะเดียวกันภาคท้องถิ่นและภูมิภาคที่จะ

มีอำนาจบริหารเองก็ต้องเตรียมความพร้อม ให้มีการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพด้วย รัฐวิสาหกิจเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อน การพัฒนาประเทศ จำเป็นต้องทบทวน บทบาท วิธีทำงาน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ คุณภาพ ให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวมอย่าง แท้จริง บางแห่งจำเป็นต้องปฏิรูปเพื่อลด ภาระและบทบาทภาครัฐ หลายเรื่องต้องมีการเปลี่ยนแปลงเพื่อให้เหมาะสมกับสภาวะ ที่เปลี่ยนไป

ส่วนการเมืองเป็นเรื่องเกี่ยวกับอำนาจ ต้องมีระบบที่ดีคนดีเข้ามาบริหารประเทศ ในระบอบประชาธิปไตย ถ้าจะได้คนดีมา เป็นผู้แทน ก็ต้องขึ้นอยู่กับคนเลือกด้วย ผู้แทนที่ถูกเลือกเข้ามามีคุณลักษณะอย่างไร ก็สะท้อนให้เห็นลักษณะและค่านิยมทาง สังคมของประชาชนที่เป็นผู้เลือกนั้น ดังนั้น ต้องมีวิธีการเลือกตั้งที่สร้างความมั่นใจว่า จะได้คนดีเข้ามาเป็นผู้แทนพร้อมกับการ สร้างสังคมให้เป็นสังคมที่ดีด้วย

ประการที่สาม การสร้างความมั่นคงด้านอาหาร เนื่องจากประเทศไทยมีศักยภาพในด้าน ผู้ผลิตอาหารเป็นพื้นฐานมาเป็นเวลานาน

ดังนั้น ควรระดมความคิดกับผู้ที่เกี่ยวข้อง
ทุกฝ่าย ตั้งแต่ “ต้นน้ำถึงปลายน้ำ”
แบบ “องค์รวม” และวางแผนให้มีการ
ดำเนินงานอย่างเป็นระบบ มุ่งสู่ความมั่นคง
ในด้านนี้

ประการที่สี่

การพัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็ง
พึ่งพาตนเองได้ แนวคิดที่สำคัญคือ พัฒนา
หน่วยเล็กๆ ของสังคมให้เข้มแข็ง ขยายผล
ออกไปให้ทั่วถึง พัฒนาอย่างต่อเนื่อง
หลายชุมชนเข้มแข็ง รวมกันก็เป็นตำบล
เป็นอำเภอ และเป็นจังหวัด เมื่อจังหวัด
โดยรวมมีความเข้มแข็ง ประเทศโดยรวม
ก็เข้มแข็งด้วย ชุมชนมีทั้งชุมชนชนบทและ
ชุมชนเมือง การพัฒนาให้เกิดความเข้มแข็ง
อย่างแท้จริงต้องเกิดจากความพร้อมของ
ภายในชุมชนเอง บทบาทของภาครัฐ
ภาคเอกชน เป็นเพียงสร้างโอกาส ส่งเสริม
ให้ชุมชนมีความพร้อมในการพัฒนาตนเอง

...การพัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็ง พึ่งพาตนเองได้
แนวคิดที่สำคัญคือ พัฒนาหน่วยเล็กๆ ของสังคม
ให้เข้มแข็ง ขยายผลออกไปให้ทั่วถึง พัฒนาอย่าง
ต่อเนื่อง...

ปัจจุบันชุมชนที่มีความเข้มแข็งเป็นตัวอย่างได้มีอยู่มากพอสมควร ประสบการณ์การเรียนรู้ในแต่ละแห่งจะแตกต่างกันไป แต่หลักๆ คือ ชุมชนจะมีผู้นำการเปลี่ยนแปลง ที่เป็นที่ยอมรับ ซึ่งเป็นผู้นำเกิดขึ้นตามธรรมชาติ มีกระบวนการประชาคมให้คนในชุมชนมีส่วนร่วม ซึ่งสามารถสร้างความคิด ความเข้าใจของการเป็นประชาธิปไตยที่ถูกต้องได้ มีการวางแผนชุมชนเป็นเครื่องมือในการพัฒนา และมีทัศนคติที่ดีในการพัฒนาชุมชนร่วมกับ หลายชุมชนอาศัยแนวปฏิบัติตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ที่นำไปสู่การพึ่งพาตนเองได้ การพัฒนาชุมชนเข้มแข็งนี้ ควรได้รับการส่งเสริมอย่างจริงจัง จะเป็นการกระจายการพัฒนาให้สมดุลและสร้างค่านิยมที่ดีให้สังคมไทย

ประการที่ห้า การวางแผนระยะยาว เป็นการวางแผนเพื่อปูพื้นฐานสำคัญๆ ให้กับประเทศ เป็นแผนที่จะต้องดำเนินงานต่อเนื่องในระยะยาว กระบวนการจัดทำแผนระยะยาวมีความสำคัญ หลายเรื่องต้องเริ่มจากการมีการศึกษาสนับสนุนอย่างมีเหตุผล

ต้องมีการพิจารณาอย่างรอบคอบ ต้องให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ให้เกิดการยอมรับจากคนส่วนใหญ่ ผลประโยชน์ที่ได้รับต้องคำนึงถึงส่วนรวม เป็นสำคัญ การลงทุน การบริหาร และการดำเนินงานควรมีความชัดเจนในบทบาทของภาครัฐ ภาคเอกชน และท้องถิ่น **เรื่อง** **ที่ควรวางแผนระยะยาว** เช่น

- **โครงสร้างพื้นฐาน** ที่จำเป็นต่อการสนับสนุนระบบโลจิสติกส์ให้มีการดำเนินงานได้อย่างมีคุณภาพ ประสิทธิภาพ โครงสร้างพื้นฐานที่เอื้ออำนวยต่อการให้คนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น มีความปลอดภัย มีภูมิคุ้มกันที่ดี โครงสร้างพื้นฐานที่เป็นบริการสาธารณะ
- **การวางแผนการใช้ที่ดิน** เพราะที่ดินเป็นทรัพยากรที่มีความสำคัญ ควรนำที่ดินมาใช้ประโยชน์ให้เหมาะสมตามศักยภาพของพื้นที่แต่ละแห่ง ควรใช้ความรู้ทางวิชาการนำมาสนับสนุนการวางแผนการใช้ที่ดินให้เหมาะสม เช่น ที่ใดควรสงวนไว้เป็นการทำเกษตรกรรม ซึ่งจะสนับสนุนการสร้างความปลอดภัย

ด้านอาหาร พื้นที่ใดเป็นภาคอุตสาหกรรม พื้นที่ป่าไม้ พื้นที่ใดควรเป็นที่อยู่อาศัย เมื่อชัดเจนแล้วควรมีมาตรการดูแลเรื่องนี้ ให้อยู่ในกรอบของแผนอย่างเข้มงวด แผนจะถูกทบทวนได้ในเวลาที่เหมาะสม อย่างมีเหตุผล

เกี่ยวกับที่ดินมีอีกประเด็นหนึ่งคือ ควรวางหลักคิดไว้ว่า คนไทยที่ทำอาชีพ เกษตรกรรม โดยเฉพาะเกษตรกรรายย่อย ส่วนใหญ่ควรมีโอกาสที่จะมีที่ดินเป็นของตนเอง เพื่อสร้างความมั่นคงในชีวิต เป็นเกษตรกรที่สามารถพึ่งพาตนเองได้

- การวางแผนบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ เช่น การดูแลรักษาป่าไม้ การบริหารจัดการน้ำ การบริหารจัดการแหล่งพลังงาน เป็นต้น
- การวางแผนเพื่อป้องกันภัยพิบัติจากธรรมชาติ เช่น การวางแผนป้องกันน้ำท่วม การป้องกันดินถล่ม เป็นต้น

ข้อที่สาม : การวางบทบาทประเทศไทย

จากที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ที่อยู่ตรงกลางกลุ่มประเทศ ลุ่มแม่น้ำโขง มีพื้นฐานทางด้านเกษตรกรรมและผู้คนมีนิสัยเป็นมิตร

...ทุกเรื่องมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องสำคัญก็คือ “คนดี ระบบดี มีความสงบ”... การวางบทบาทของประเทศ ให้เป็นอะไรนั้น ก็จะสำเร็จพลได้...

ประเทศไทยสามารถพัฒนาให้มีบทบาทที่เด่นได้หลายเรื่อง เช่น

- เป็นแหล่งผลิตอาหารสำคัญของภูมิภาคและของโลก
- เป็นแหล่งที่ให้บริการทางด้านการดูแลสุขภาพให้กับทุกเพศ ทุกวัย
- เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ และทางธรรมชาติ
- เป็นศูนย์กลางของโครงข่ายการขนส่งไปยังประเทศในภูมิภาค
- เป็นแหล่งที่ให้บริการด้านการประชุม สัมมนา การแข่งขันกีฬาต่างๆ

ทั้งนี้ ต้องพัฒนาเรื่องเหล่านั้นให้มี “คุณภาพที่ดี” การพัฒนาต้องทำตั้งแต่ “ต้นน้ำถึงปลายน้ำ” อย่างเป็นองค์รวม หมายถึง พัฒนาทุกขั้นตอน ทุกปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการ ตั้งแต่ระบบการผลิต ระบบธุรกิจการค้า ระบบโลจิสติกส์ ระบบราชการ และกฎเกณฑ์ที่เกี่ยวข้อง บางเรื่องต้องทำในลักษณะการรวมกลุ่มทำเป็นพื้นที่มีการเชื่อมโยงกันเป็นระบบ ทุกเรื่องมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องสำคัญก็คือ “คนดี ระบบดี มีความสงบ” หากวางรากฐาน

ให้คนที่เกี่ยวข้องในกระบวนการเป็นคนดีมีคุณภาพ วางระบบบริหารจัดการที่มีธรรมาภิบาล มีประสิทธิภาพ และสังคม มีความสามัคคี ความสงบสุข เป็นบ้านเมืองที่น่าอยู่ น่ากลับมา เยี่ยมเยือนแล้ว การวางบทบาทของประเทศให้เป็นอะไรนั้น ก็จะสำเร็จผลได้

ข้อที่สี่ : การนำ “องค์ความรู้ ภูมิปัญญาไทย” มาเป็นแบบอย่างในการพัฒนาประเทศ

ที่สำคัญ คือ โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่มีมากกว่า 4,100 โครงการ นับตั้งแต่ พ.ศ. 2494 เป็นต้นมา มีโครงการ ที่สามารถนำมาเป็นแบบอย่างได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง “ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ” ที่มีอยู่หลายแห่งในทุกภาคของประเทศ ซึ่งเป็นโครงการ ที่มีความหลากหลายของปัญหา และวิธีการแก้ปัญหาแตกต่าง ไปตามสภาพภูมิประเทศ เป็นเสมือนงานทดลอง งานวิจัย และพัฒนา ที่ผ่านมามีการลองผิดลองถูกมาเป็นเวลานาน สามารถนำมาเป็นตัวอย่าง เป็นต้นแบบ ให้แก่ผู้สนใจนำไป ปฏิบัติตาม ตั้งแต่วิธีคิดอย่างมีเหตุผล หลักการดำเนินงาน วิธีและขั้นตอนการปฏิบัติ ตลอดจนเรียนรู้ถึงปัญหาอุปสรรค ที่เคยเกิดขึ้น

โครงการส่วนใหญ่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของการแก้ปัญหา อุปสรรคของสภาพแวดล้อมที่เป็นอยู่ ดูแล บริหาร ทรัพยากร

ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้สมดุลยั่งยืน และการหาหนทางดำเนินชีวิตที่สามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างพอเพียง การปฏิบัติตามต้องอาศัย ความเพียร ความอดทน การสร้างความรู้ สร้างภูมิปัญญามาดำเนินการประยุกต์ใช้ให้เหมาะสม โครงการและแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวหลายเรื่อง เป็นองค์ความรู้ที่ทรงคุณค่าสำหรับประเทศไทยและวิถีไทยเป็นอย่างมาก หากภาครัฐให้ความสำคัญนำไปพิจารณา ให้การสนับสนุน ส่งเสริม นำไปเป็นตัวอย่าง เป็นแนวปฏิบัติ และขยายผลอย่างจริงจัง ก็จะเกิดประโยชน์กับการพัฒนาประเทศเป็นอย่างมาก

ข้อที่ห้า : บทบาทสภาพัฒนา

เนื่องจากผู้เขียนมีความผูกพันกับสภาพัฒนามาเป็นเวลานาน จึงขอให้ความเห็นเกี่ยวกับหน่วยงานวางแผนระดับชาติแห่งนี้ หากมีการปฏิรูประบบราชการ สภาพัฒนาก็ยังคงมีบทบาทสำคัญอยู่ กล่าวคือ นอกจากวางแผนระยะกลางแล้ว ควรเป็นหน่วยงานหลักในเรื่องต่อไปนี้

- การวางแผนระยะยาว เพื่อวางพื้นฐานที่ดีให้กับประเทศ
- เป็นหน่วยงานที่ชี้แนะและประสานงานให้เกิดการศึกษาวิจัย ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาประเทศ
- เป็นหน่วยงานที่มีบทบาทสำคัญในการติดตามประเมินผลการพัฒนา

...งานของสภาพัฒน์มีลักษณะต้องมองให้ไกล
ใจเปิดกว้าง และมีความรอบคอบ

- มีหน้าที่จัดทำบัญชีหลักๆ ของประเทศ
- มีการพัฒนาระบบข้อมูลที่ดี นำไปสู่การจัดทำตัวชี้วัด
การพัฒนาด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม
- เป็นหน่วยงานที่ให้ความรู้ ให้คำปรึกษา และประสาน
การพัฒนากับผู้ที่เกี่ยวข้องให้เกิดผลสำเร็จ งานของ
สภาพัฒน์มีลักษณะต้องมองให้ไกล ใจเปิดกว้าง และ
มีความรอบคอบ

තරඟ පුස්තක

ทุนทางสังคม : รากฐานสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน*

การพัฒนาประเทศจะดำเนินไปได้ด้วยดีนั้น จะต้องอาศัยปัจจัยหลายด้านที่เกี่ยวพันกัน ปัจจัยที่เกี่ยวกับ “ทุน” เป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญ ไม่ว่าจะเป็นทุนด้านเงินทอง ทุนทางทรัพย์สิน ทุนทางทรัพยากรธรรมชาติ และทุนทางสังคม ล้วนแต่มีความสำคัญทั้งสิ้น หากประเทศใด ในขณะใด มีทุนต่างๆ อยู่พอควรแล้ว ก็จะช่วยให้การใช้ประโยชน์จากทุนเหล่านั้นพัฒนาประเทศไปได้ด้วยดี

ความหมายของ “ทุน”

“ทุน” ตามพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน มีความหมายว่า “ของเดิม หรือ เงินเดิม ที่มีไว้ กำหนดไว้ จัดตั้งไว้เพื่อประโยชน์ให้ออกงาม” ทุนที่นึกถึงกันทั่วไปจะเป็นทุนที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจที่เป็นตัวเงิน ทรัพย์สิน เป็นการหาเงินเพื่อลงทุนให้เกิดมีผลออกงามทางเศรษฐกิจ มีผลตอบแทนทางการเงินและทางเศรษฐกิจ กำไรเพิ่มพูนเป็นตัวเงิน มาในระยะหลังได้ให้ความสำคัญกับการดูแลทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมากขึ้น เพราะการทำลายในอดีตเริ่มมีผลกับวิถีชีวิตของชุมชนที่เปลี่ยนไป ทำให้เห็นว่าทุนทางทรัพยากรธรรมชาติลดน้อยลง ขาดทุนเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ในปัจจุบันการพัฒนาประเทศ

* สรรเสริญ วงศ์ชะอุ่ม (2546) การพัฒนาประเทศ

จึงให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติให้มีความยั่งยืนมากขึ้น และพยายามที่จะให้ทุนทางทรัพยากรธรรมชาติกลับฟื้นขึ้นมาอีก อย่างไรก็ตาม ยังมีทุนอีกด้านหนึ่งที่มีความสำคัญกับการพัฒนาประเทศและเกี่ยวข้องกับคนโดยตรงคือ “ทุนทางสังคม”

ความหมายของ “ทุนทางสังคม”

“ทุนทางสังคม” น่าจะหมายถึง สิ่งที่ทำให้คนในสังคม มีวิถีการดำเนินชีวิตที่ดี มีความเป็นปึกแผ่น มีความสามัคคี มีความสมานฉันท์ มีคุณธรรม จริยธรรม ประพฤติดี ปฏิบัติชอบ มีเอกลักษณ์เฉพาะของสังคมนั้น ดังนั้น ทุนทางสังคมน่าจะเกี่ยวข้องกับขนบธรรมเนียม ประเพณี ศิลปะ วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ วิถีการดำเนินชีวิต ภูมิปัญญา ภาษาที่ใช้ ความเชื่อทางศาสนา สิ่งเหล่านี้ทำให้สังคมนั้นๆ มีวิถีที่ดำเนินไปในทางที่ดี มีความสามัคคี มีความเอื้ออาทร ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน นำไปสู่สังคมที่มีความเข้มแข็ง มีพลังที่จะร่วมแรงร่วมใจในการพัฒนาให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้น

ทุนทางสังคมของไทย

ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีประวัติศาสตร์อันยาวนาน มีการพัฒนาประเทศให้ก้าวหน้าทางเศรษฐกิจอยู่ในระดับแนวหน้าของกลุ่มประเทศภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ สังคมไทยได้รับการยอมรับว่าเป็นสังคมที่มีวัฒนธรรมประเพณีอันดีงาม เป็นที่ชื่นชมของพหุมาเยียมเยือนทั่วโลก สังคมไทยมีความเอื้ออาทร มีน้ำใจ เปิดกว้าง และยึดหยุ่น

อย่างไรก็ตาม ในการประเมินผลการพัฒนาประเทศในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา มักจะมีข้อสรุปอยู่เรื่องหนึ่งคือ สังคมไทยมีปัญหา ไม่ว่าจะเป็นปัญหายาเสพติด ปัญหาแหล่งเสื่อมโทรม ปัญหาการทุจริต ปัญหาคนขาดระเบียบวินัย ไม่เคารพกติกา ละเมิดในเรื่องต่างๆ กันมาก สิ่งเหล่านี้นับวันจะเลวร้ายมากขึ้น หากปล่อยไว้จะเป็นปัจจัยบั่นทอน การพัฒนาด้านเศรษฐกิจให้ก้าวหน้าอย่างมีคุณภาพ การพัฒนาจะทำได้ยาก ปัญหาที่เกิดเป็นเพราะกฎทางสังคมของไทยเสื่อมถอยลง อาจกล่าวได้ว่าเป็น “วิกฤตทางสังคม” และวิกฤตนี้ี้จะมีความรุนแรง มากขึ้นหากไม่ได้รับการแก้ไขอย่างจริงจัง

การเปลี่ยนแปลงของกฎทางสังคมไทย

การเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมเป็นปัจจัยสำคัญ ประการหนึ่งที่ทำให้มีผลกระทบต่อกฎทางสังคม การเปลี่ยนแปลง ที่สำคัญ เช่น

- ❖ โลกาภิวัตน์ ทำให้ “ค่านิยม” ของความเป็นไทย แต่เดิมเปลี่ยนแปลงไปในทางเป็นตะวันตกมากขึ้น วัฒนธรรม ประเพณี ขนบธรรมเนียม คุณธรรม จริยธรรม ก็พลอยมีผลกระทบไปด้วย โลกาภิวัตน์นั้นมีทั้งส่วนดี และไม่ดี อยู่ที่ผู้รับจะรับสิ่งที่ดีหรือสิ่งไม่ดีมากกว่ากัน และต้องมีความรู้เท่าทัน ความเข้าใจ และมีสิ่งยึดเหนี่ยวที่ดี

- ❖ สังคมชนบทก้าวสู่สังคมเมืองมากขึ้น เป็นผลของการพัฒนาที่ทำให้วิถีชีวิตของคนไทยเปลี่ยนแปลงไป ไม่ว่าจะเป็นครอบครัวที่เล็กลง ต่างคนต่างอยู่ ความเอื้ออาทรน้อยลง ชีวิตที่รีบเร่งมากขึ้น การบริหารจัดการต้องมาตรฐานและเป็นระบบมากขึ้น การแข่งขันกันในการทำมาหากินเหล่านี้ทำให้วิถีชีวิตไทยเปลี่ยนแปลงไป ซึ่งเป็นเรื่องที่จะต้องเป็นไปเพราะทุกอย่างในโลกล้วนเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา อยู่ที่ว่าในท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงเหล่านั้น เราจะสามารถดูแลตัวเองให้มีคุณภาพชีวิต คุณธรรม จริยธรรม ที่ไม่เสื่อมลงได้หรือไม่

หัวใจของการฟื้นฟูทุนทางสังคมของไทย

เรื่องสำคัญที่ควรได้รับการพิจารณาพัฒนา ปรับปรุง และฟื้นฟูให้ทุนทางสังคมของไทยมีความเข้มแข็งขึ้น พอดีจะยกมากล่าวโดยสังเขป ได้แก่

- คน เป็นทุนทางสังคมที่สำคัญ ต้องพัฒนาคนส่วนใหญ่ ให้คุณภาพดี สุขภาพดี มีความรู้ที่เท่าทันการเปลี่ยนแปลง มีระเบียบวินัย รับผิดชอบต่อสังคมมากขึ้น มีความซื่อสัตย์ สุจริต มีคุณธรรม จริยธรรม มีความเพียร มีค่านิยม และรักความเป็นไทย รู้ขนบธรรมเนียม ประเพณีและวัฒนธรรมที่ดีงาม รู้ประวัติศาสตร์ไทย ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น เรื่องเหล่านี้เกี่ยวข้องกับการพัฒนาและปรับ

ระบบความคิด ระบบการศึกษา ต้องทำอย่างต่อเนื่อง ปลูกฝังอย่างจริงจัง เน้นที่เยาวชนรุ่นใหม่ ความสำเร็จ ต้องใช้เวลานานชั่วคน ซึ่งต้องวางแผนปรับพื้นฐานให้ดีขึ้น ตั้งแต่บัดนี้ หากคนมีคุณภาพและประสิทธิภาพแล้ว การพัฒนาด้านอื่นๆ ก็จะดำเนินไปได้ด้วยดี

2 **วัฒนธรรม** วัฒนธรรมนิยม ประเพณีที่ดีของคนไทย ต้องมีการส่งเสริม สนับสนุนให้มีการสืบทอดกันอย่าง กว้างขวาง เพราะวัฒนธรรม ประเพณีที่ดีเหล่านี้ สร้างเอกลักษณ์ที่โดดเด่นของไทย สร้างความสามัคคี ให้เกิดขึ้นในระดับครอบครัวและชุมชน สร้างสังคมให้ มีความเอื้ออาทรต่อกัน วัฒนธรรม ประเพณีหลายเรื่อง เช่น งานบุญในเทศกาลต่างๆ การละเล่นของไทย ประเพณีในการเคารพผู้ใหญ่ที่ทำให้เกิดความกตัญญู รู้คุณคน เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ต้องมีการทำความรู้ ความ เข้าใจกันอย่างละเอียด และวางระบบสืบทอดส่งเสริม ให้มีการปฏิบัติอย่างต่อเนื่องและกว้างขวางต่อไป

3 **ศิลปะ**: ไม่ว่าจะเป็นศิลปะในด้านการก่อสร้าง การแสดง การละคร และศิลปะการป้องกันตัวของไทย ล้วนเป็น เรื่องที่มีคุณค่าที่ควรรักษา และสืบทอดให้ยาวนานได้ ทั้งสิ้น สิ่งเหล่านี้เป็นเอกลักษณ์เฉพาะ มีคุณค่าทางจิตใจ ที่จะผูกใจคนในชาติให้รักความเป็นไทยไว้ได้ ตัวอย่าง เช่น วัดพระศรีรัตนศาสดารามและพระบรมมหาราชวัง ของกรุงรัตนโกสินทร์ ซึ่งมีชื่อเสียงไปทั่วโลก เป็นตัวอย่าง

ของทุนทางสังคมที่สำคัญของประเทศไทย ถือว่าเป็น
มรดกและเป็นจุดเด่นของประเทศที่ต้องช่วยดูแลรักษา
ไว้ให้ดี

4 ภาษา การใช้ภาษาไทยที่ถูกต้องทั้งการพูด การเขียน
เป็นเรื่องสำคัญที่ควรส่งเสริมและสร้างค่านิยมที่ถูกต้อง
ในด้านนี้ให้กว้างขวางขึ้น ภาษาประจำท้องถิ่นเป็น
เอกลักษณ์เฉพาะที่ควรให้การส่งเสริมเช่นกัน สิ่งเหล่านี้
จะยึดโยงความเป็นไทยไว้ได้ อย่างไรก็ตาม การสนับสนุน
ให้คนไทยรู้ภาษาอื่นอีก 2-3 ภาษา จะช่วยให้มีความรู้
ความเข้าใจกว้างขวางขึ้น มีทุนทางความรู้มากขึ้น

5 ภูมิปัญญาท้องถิ่นและภูมิปัญญาไทย เป็นทุน
ทางสังคมที่จะสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชน สามารถ
พึ่งพาตนเองได้มากขึ้น ควรมีการส่งเสริมประยุกต์ใช้
ให้เหมาะสมกับสภาวะที่เปลี่ยนแปลงไปและสืบทอด
ความรู้ให้กว้างขวางก้าวหน้ายิ่งขึ้น เป็นทุนทางความรู้
ทุนทางปัญญา

6 กระบวนการประชาคม เป็นการรวมตัวของชาวชุมชน
ที่ทำให้เกิดการร่วมคิดร่วมทำของคนในสังคม โดยเฉพาะ
อย่างยิ่งที่ผ่านมามีความสำเร็จในระดับชุมชนอยู่พอควร
ที่สามารถนำมาเป็นตัวอย่างขยายผล ทำให้การพัฒนา
ชุมชนเข้มแข็งดำเนินไปได้ เป็นกระบวนการที่ต้องใช้เวลา
อย่างเป็นขั้นตอนและสนับสนุนให้เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ
การเตรียมความพร้อมในหลายๆ ด้านเป็นขั้นตอนที่มี

ความสำคัญ การมีประชาคมที่ดีจะสร้างความสามัคคี
สมานฉันท์ มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันในสังคม
ให้สังคมไทย รู้ รัก สามัคคี ตามแนวพระราชดำรัสของ
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

สร้างจิตสำนึก...พัฒนาคุณภาพสังคมของไทย

การพัฒนาประเทศต้องให้ความสำคัญกับการสร้าง
คุณภาพสังคมให้เข้มแข็งมากขึ้น เพราะจะเป็นปัจจัยหลักที่จะทำให้
การพัฒนาด้านอื่นๆ ไม่ว่าจะเป็นเศรษฐกิจ การเมือง สิ่งแวดล้อม
เทคโนโลยี เป็นไปได้ด้วยดี การพัฒนาทุนทางสังคมจะเป็นการพัฒนาคน
ให้มีค่านิยมที่ดี มีความเป็นไทยในทางที่ดี มีคุณภาพ ทุนทางสังคมที่ดี
มีมากพอที่จะชักจูงให้สังคมไทยเข้มแข็ง เป็นสังคมที่มีความสามัคคี
เป็นภูมิคุ้มกันให้การพัฒนาท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์ที่แข่งขันกัน
อย่างรุนแรง สับสน วุ่นวาย สร้างความไม่แน่นอนที่กำลังเกิดขึ้นอยู่
ขณะนี้

อย่างไรก็ตาม การพัฒนาทุนทางสังคมต้องใช้เวลา เป็น
เรื่องทีละเอียดอ่อน ต้องอาศัยความรู้ความเข้าใจ ต้องดำเนินการ
อย่างระมัดระวังและรอบคอบ เป็นเรื่องที่ต้องปลูกฝัง และสร้างสำนึก
ให้เกิดขึ้นอย่างเป็นธรรมชาติ การพัฒนาคุณภาพสังคมต้องดำเนินไป
ให้เกิดความสมดุลกับการพัฒนาด้านอื่นอันจะนำไปสู่การพัฒนา
ที่ยั่งยืน

การพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง : สู่การพึ่งพาตนเองและสร้างความสมดุล*

การพัฒนาที่มีแนวคิดไปสู่การพึ่งพาตนเองได้จะเป็นการปูทางไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน อย่างเช่นการพัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็งก็คือ การทำให้ชุมชนนั้นๆ สามารถพึ่งพาตนเองได้ คนในชุมชนโดยรวมอยู่ดีมีสุข พอมีพอกิน มีความสงบร่มเย็นในการดำรงชีวิต ชุมชนที่กล่าวถึงในที่นี้ หมายถึง องค์กรการปกครองระดับหมู่บ้านและตำบล ซึ่งกระจายอยู่ในประเทศประมาณ 70,000 หมู่บ้าน หรือ 7,000 ตำบล การพัฒนาให้ชุมชนเข้มแข็งนั้นมีความสำคัญมาก เพราะจะเป็นการกระจายการพัฒนาออกไปให้ทั่วถึง เมื่อชุมชนส่วนใหญ่มีความเข้มแข็ง มีความเชื่อมโยง พนักความเข้มแข็งร่วมกันระหว่างชุมชนต่างๆ อย่างเป็นทางการหรือไม่ก็ตาม ก็จะทำให้ประเทศโดยรวมมีความเข้มแข็งมั่นคงได้

ปัจจุบันมีชุมชนที่กล่าวได้ว่ามีความเข้มแข็ง หรืออยู่ในข่ายที่กำลังพัฒนาให้เกิดความเข้มแข็งนั้นมีอยู่หลายชุมชนแล้ว กระจายกันอยู่ทุกภาค แต่ยังมีไม่มากพอเมื่อเทียบกับจำนวนชุมชนที่มีอยู่ทั่วประเทศ ซึ่งแนวทางพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งนั้นต้องได้รับการส่งเสริมสนับสนุนให้มีการดำเนินการต่อไปอย่างต่อเนื่อง แม้แต่ชุมชนที่ถือว่าเข้มแข็งแล้วก็ต้องพัฒนาตนเองให้มีความเข้มแข็งต่อไปอยู่ตลอดเวลา รักษาความเข้มแข็งไว้ให้ยั่งยืน

* สรรเสริญ วงศ์ชะอุ่ม (2546) การพัฒนาประเทศ

ชุมชนไม้เรียงตัวอย่างชุมชนเข้มแข็ง

ชุมชนที่มีความเข้มแข็งและถือเป็นตัวอย่างให้กับชุมชนอื่นมาศึกษานำไปปฏิบัติตามที่ขอกล่าวถึงในที่นี้สัก 1 ตัวอย่างคือ “ชุมชนไม้เรียง” ตั้งอยู่ที่ตำบลไม้เรียง อำเภอฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งชาวชุมชนได้มีแนวคิดรวมตัวกันที่จะพึ่งพาตนเองให้มากขึ้น โดยเริ่มจากกลุ่มเกษตรกรรมอย่างกลุ่มเล็กๆ ในปี 2527 นับว่ามีแนวคิดของความเข้มแข็งมามากกว่า 20 ปีแล้ว ผู้นำชุมชนในการพัฒนาที่สำคัญคือ คุณประยงค์ รณรงค์ ที่เป็นผู้นำฝึาพันธุ์ปศุสัตว์ เรียนรู้ด้วยตนเอง ร่วมกับชาวชุมชนมาตั้งแต่ต้นถึงปัจจุบัน จนได้รับการยอมรับว่าเป็นผู้ปฏิบัติจริง ในการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง และได้รับการยกย่องให้ได้รับรางวัลแมกไซไซ ในสาขาพัฒนาชุมชน เมื่อ พ.ศ. 2547

ชุมชนไม้เรียงได้ “พัฒนาระบบการเรียนรู้” ของคนในชุมชน มีการพัฒนาระบบข้อมูลในชุมชน วิเคราะห์ปัญหาและหาทางแก้ไข สร้างระบบบริหารให้เกิดความร่วมมือ ร่วมคิดร่วมทำ และความสามัคคีขึ้นในชุมชน “การพัฒนาระบบการเรียนรู้” ให้ความรู้ขึ้นแก่ชาวชุมชนเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุด ต้องใช้เวลาไม่เร่งรีบ ดำเนินไปอย่างเป็นขั้นตอนและรอบคอบ เป็นการพัฒนา “คุณภาพสังคม” ให้มีความเข้มแข็ง

จากนั้นชุมชนได้ จัดทำแผนแม่บทชุมชนขึ้นมา โดยแผนนี้จัดทำสำเร็จขึ้นได้โดยผ่านกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของชาวชุมชนจัดทำโดยชาวชุมชนเอง เป็นภูมิปัญญาของท้องถิ่นอย่างแท้จริง

เป็นแผนที่แสวงหาแนวทางพึ่งพาตนเองของชาวชุมชน มุ่งหมายให้เกิดความมั่นคงและยั่งยืน แผนแม่บทของชุมชน ประกอบด้วย แผนอาชีพ แผนวิสาหกิจชุมชน แผนการศึกษา แผนสาธารณสุข แผนสิ่งแวดล้อม แผนวัฒนธรรม แผนนี้มีลักษณะบูรณาการ เป็นแบบอย่างของวิธีการจัดทำแผนแม่บทที่ดี ที่สำคัญคือ ชาวชุมชนริเริ่มและจัดทำเองด้วยความสมานฉันท์

การดำเนินชีวิตของชาวชุมชนไม่เรียงอยู่ในแนวทางของความพอเพียง อาจกล่าวได้ว่าสอดคล้องกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว โดยชุมชนพยายามพึ่งพาตนเอง พัฒนาคนให้มีความรู้ ความเพียร มีจริยธรรม เป็นการสร้างภูมิคุ้มกันให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง รายละเอียดของการพัฒนาชุมชนไม่เรียงสามารถศึกษาได้จาก หนังสือเรื่องรวมความรู้ประสบการณ์และแนวคิดของชุมชนไม่เรียง เขียนโดยคุณประยงค์ รมรงค์ พิมพ์เผยแพร่เมื่อเดือนกันยายน 2526 สนับสนุนจัดทำโดยสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน)

แผนฯ 9 เน้นการพัฒนาชุมชนเข้มแข็ง

ในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 เน้นการพัฒนาที่สมดุลให้ความสำคัญกับการพัฒนาชุมชนที่เข้มแข็งต่อเนื่องมาจากแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 ซึ่งให้ความสำคัญกับการพัฒนาคน การมีส่วนร่วม การสร้างประชาสังคม ความเข้มแข็งของชุมชนจะพัฒนาสู่ความยั่งยืนได้ต้องพัฒนาในลักษณะองค์รวม ให้ทุกองค์ประกอบของชุมชนมีความเข้มแข็ง สมดุลกัน กล่าวคือ

- ❖ ด้านคน ต้องพัฒนาให้คนมีความรู้ มีภูมิปัญญาที่จะพึ่งพาตนเองได้ มีคุณธรรม จริยธรรม ความเพียร มีความรักถิ่นฐาน มีความสามัคคี
- ❖ ด้านเศรษฐกิจของชุมชน ให้มีอาชีพสุจริต พอมีพอกิน
- ❖ ด้านสภาพแวดล้อม ให้มีความน่าอยู่ มีคุณภาพ สัมคคี
- ❖ ด้านบริหารจัดการ ให้มีประสิทธิภาพ คุณภาพ ให้คนมีส่วนร่วมคิด ร่วมทำ

ปัจจัยนำสู่ชุมชนเข้มแข็ง

ในแต่ละชุมชนจะมีความพร้อมในการที่จะพัฒนาตนเอง เพื่อสู่ความเข้มแข็งแตกต่างกัน ความก้าวหน้าและความสำเร็จ ในการพัฒนาขึ้นอยู่กับความพร้อมของแต่ละชุมชน **เรื่องที่เป็นพื้นฐานสำคัญ** คือ

- ❖ ชาวชุมชนส่วนใหญ่มีความตั้งใจจริง ที่จะร่วมกัน แก้ไขปัญหาชุมชนด้วยตนเองเป็นลำดับแรก
- ❖ คนในชุมชนส่วนใหญ่มีความสามัคคี เอื้ออาทร เกื้อกูลกัน คนส่วนใหญ่ต้องอยู่ในคุณธรรม จริยธรรม มีความเพียรในการดำเนินชีวิต
- ❖ ผู้นำชุมชนหรือกลุ่มแกนนำในการพัฒนาของ ชุมชน เป็นที่ยอมรับของคนส่วนใหญ่ เป็นบุคคลที่มีความเข้าใจและสามารถนำการเปลี่ยนแปลงได้

- ❖ มีความพร้อมที่จะสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้เกิ
องค์ความรู้ขึ้นในชุมชน เป็นกลไกที่จะรับข้อมูล
ค้นหาข้อมูล นำไปวิเคราะห์ให้เกิดความรู้มาพัฒนา
และประยุกต์ใช้ในการแก้ไขปัญหาของชุมชน เป็นการ
เพิ่มพูน “กุนทางปัญญา” และ “ภูมิปัญญาของ
ท้องถิ่น”
- ❖ ให้ความสำคัญกับกระบวนการและวิธีการ
“มีส่วนร่วม” ในการพัฒนาทั้งจากภายในชุมชนเอง
และจากภายนอก หน่วยงานภายนอกที่สามารถจะ
ช่วยเหลือชุมชน ต้องจำกัดบทบาททำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยง
ให้คำปรึกษาตามที่ชุมชนร้องขอเท่านั้น ทั้งนี้เพื่อให้
ชุมชนเป็นผู้ริเริ่มในการคิด การดำเนินการด้วยตนเอง
ทำให้เกิดความภูมิใจ รู้สึกเป็นเจ้าของในความคิดและ
การดำเนินการนั้น
- ❖ คนส่วนใหญ่ควรมีความรู้เรื่องความเป็นมาของ
ชุมชน รู้ประวัติศาสตร์ของชุมชน ประเพณีของชุมชน
ให้เกิดความรู้สึกรักถิ่นฐานบ้านเกิด จะเป็นกำลังใจที่จะ
พัฒนาชุมชนให้ดีขึ้นได้
- ❖ เปิดโอกาสให้ชาวชุมชนมีบทบาท มีส่วนร่วมในการ
ดำเนินงานในชุมชนและการจัดทำ “แผนชุมชน”
โดยสร้างกระบวนการร่วมคิด ร่วมทำเพื่อจัดทำแผนขึ้น
ให้เป็นแผนที่ชาวชุมชนจัดทำขึ้นเอง เป็นแผนที่มิเหตุมีผล
ปฏิบัติได้ เป็นแผนที่ทำมาจากกระบวนการเรียนรู้ของ
ชุมชน

- ❖ เปิดโอกาสให้มีการเรียนรู้การพัฒนาจากชุมชนอื่น และเผยแพร่ความสำเร็จของการพัฒนาชุมชนของตนเองไปยังชุมชนอื่น เป็นการเรียนรู้ร่วมกัน เผยแพร่การพัฒนาและสร้างเครือข่ายในการพัฒนาร่วมกัน
- ❖ พัฒนาให้มีระบบติดตามประเมินผล มีระบบการเก็บข้อมูลที่ดี เพื่อให้มีการทราบความก้าวหน้าในการพัฒนาทั้งในด้านความสำเร็จและล้มเหลว จะได้นำมาเป็นบทเรียนเพื่อหาทางแก้ไข และนำไปปรับแผนชุมชนให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น

ศูนย์ศึกษาการพัฒนา อันเนื่องมาจากพระราชดำริ : องค์ความรู้ที่ทรงคุณค่า*

องค์ความรู้ในเรื่องนี้ขออ้างถึงหนังสือประวัติศาสตร์ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ซึ่งจัดทำโดยสำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.) จัดพิมพ์เมื่อเดือนธันวาคม 2543 เนื่องในโอกาสมหามงคลที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชทรงเจริญพระชนมพรรษา 6 รอบในปี 2542 เป็นหนังสือเทิดพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และให้ความรู้ข้อมูลสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับความเป็นมาและกิจกรรมที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ที่มีอยู่ 6 แห่งในภาคต่างๆ ของประเทศไทย ทำให้เห็นถึงพระราชกรณียกิจที่ทรงทุ่มเทอย่างหนัก อันเป็นคุณูปการยิ่งใหญ่แก่ประเทศชาติและประชาชน เป็นแนวทางเป็นตัวอย่าง และต้นแบบให้แก่ผู้ที่ได้มาศึกษา โดยเฉพาะเกษตรกร บำนาญปฏิบัติตาม เพื่อให้ดำรงชีวิตอยู่อย่างพอมีพอกิน และรักษาทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนได้

* สรรเสริญ วงศ์ชะอุ่ม (2549) แนวคิด “การพัฒนาประเทศ”

พระราชประสงค์ในการจัดตั้งศูนย์ศึกษาการพัฒนา อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ผู้ทรงคิดค้นและทรงเป็น
ผู้ริเริ่มให้จัดตั้งศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
โดยจัดตั้งศูนย์ศึกษาฯ แรกตั้งแต่ พ.ศ. 2522 เป็นต้นมา ศูนย์ศึกษาฯ
เป็นสถานที่รวบรวมสรรพวิชาการค้นคว้า ทดลองและสาธิต การแก้ปัญหา
ความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ ปัญหาพื้นฐานของเกษตรกรไทย
เพื่อให้เกษตรกรในพื้นที่และภูมิภาคนั้นๆ มีโอกาสได้เรียนรู้เทคนิค
วิธีการ แก้ปัญหาจากของจริง ณ สถานที่ซึ่งได้จำลองสภาพโดยรวม
ทางกายภาพของภูมิภาคนั้นมาย่อส่วนไว้ รวมทั้งเป็นต้นแบบในการ
บริหารงานแบบรวมศูนย์ของหน่วยราชการที่เกี่ยวข้องให้มาร่วมกัน
ดำเนินงานในพื้นที่ด้วย

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ทั้ง 6 แห่ง

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ มีทั้งสิ้น
6 ศูนย์ศึกษาฯ อยู่ในภาคต่างๆ มีลักษณะการพัฒนาแตกต่างกัน
ตามแต่ละปัญหาของพื้นที่นั้นๆ ในที่นี้ขอหยิบยกมากล่าวไว้ในแต่ละ
ศูนย์ศึกษาฯ โดยสังเขปดังนี้

1. ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาคันทรงอันเนื่องมาจาก
พระราชดำริ มีพระราชดำริให้จัดตั้งใน พ.ศ. 2522 ตั้งอยู่ที่อำเภอ
พนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา มีพื้นที่ประมาณ 1,895 ไร่ สิ่งที่เราเรียนรู้
จากศูนย์นี้ที่สำคัญ คือ การฟื้นฟูสภาพดินที่เลวหรือดินที่เสื่อมโทรม

ให้กลายเป็นพื้นที่ที่มีประโยชน์ อีกประการหนึ่ง คือ การพัฒนาแหล่งน้ำ เพื่อให้มีการทำเกษตรแบบผสมผสาน เลี้ยงสัตว์ จัดตั้งธนาคารโค-กระบือ ทำการประมง จัดระบบสหกรณ์ เป็นต้น ทำให้ราษฎรมีรายได้เพิ่มขึ้น

อย่างไรก็ตาม การปรับดินให้กลับดีขึ้นต้องใช้เวลาานาน และวิธีการที่ถูกต้อง ต้องมีความอดทน ผลงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ สามารถนำไปใช้เป็นแม่แบบในการพัฒนาพื้นที่อื่นๆ ที่มีปัญหาในลักษณะเดียวกันได้ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ มีศูนย์ฯ สาขา คือ โครงการพัฒนาพื้นที่บริเวณเขาชะงอก จังหวัดนครนายก และโครงการพัฒนาส่วนพระองค์ที่อำเภอบ้านสร้าง จังหวัดปราจีนบุรี

2. ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิภพทอองอันเมืองมาจาก **WS:ราชดำริ** มีพระราชดำริให้จัดตั้งใน พ.ศ. 2524 ตั้งอยู่ที่ตำบลกะลุวอเหนือ อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส มีพื้นที่ประมาณ 1,740 ไร่ สิ่งที่เราเรียนรู้ได้จากศูนย์ศึกษาฯ ที่สำคัญได้แก่ การพัฒนาสภาพของดินที่มีปัญหาและใช้ประโยชน์ไม่ได้ให้กลับมาใช้ประโยชน์ทางด้านเกษตรกรรมได้อีก เช่น การพัฒนาดินอินทรีย์และดินเปรี้ยวจัด การใช้น้ำชะล้างกรดจากดิน การพัฒนาพื้นที่ป่าพรุ การอนุรักษ์และบำรุงพันธุ์ไม้ในป่าพรุ การทดลองด้านการประมงและสัตว์เลื้อยคลานจนไม้ดอกไม้ประดับ เป็นต้น ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิภพทอองฯ มีศูนย์ฯ สาขาอยู่ 4 แห่ง ประกอบด้วย

- ❖ โครงการสวนยางเขาดันหยง อำเภอระแงะ จังหวัดนราธิวาส

- ❖ โครงการพัฒนาหมู่บ้านปิแนมุดอ อำเภอระแงะ จังหวัดนราธิวาส
- ❖ โครงการหมู่บ้านเกษตรปศุสัตว์มูโนะ อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส
- ❖ ศูนย์สาขาบ้านโคกอธิฐะ-โคกใน บ้านบูโย อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส

3. ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ มีพระราชดำริเมื่อปลาย พ.ศ. 2524 ตั้งอยู่ที่ตำบลสนามไชย อำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี เป็นการพัฒนาอาชีพ การประมงและการเกษตรในเขตชายฝั่งทะเลภาคตะวันออกของ จังหวัดจันทบุรี มีพื้นที่โครงการประมาณ 36,000 ไร่ สิ่งที่เรียนรู้ จากศูนย์ศึกษาฯ คือ การพัฒนาและอนุรักษ์สภาพแวดล้อมชายฝั่ง การบำบัดน้ำเสียจากการเลี้ยงกุ้งกุลาดำ การอนุรักษ์และรวบรวมพันธุ์ ไม้ป่าชายเลน การประมงชายฝั่ง เป็นต้น

4. ศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานอันเนื่องมาจากพระราชดำริ มีพระราชดำริเมื่อปลาย พ.ศ. 2525 ตั้งอยู่ที่บ้านนาคเค้า ตำบลห้วยยาง อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร มีพื้นที่ประมาณ 13,300 ไร่ สิ่งที่เรียนรู้ได้จากศูนย์ศึกษาฯ คือ การพัฒนาฟื้นฟูผืนดินที่แห้งแล้ง ให้กลายเป็นดินที่อุดมด้วยคุณประโยชน์ พัฒนาระบบชลประทาน พัฒนาระบบการปลูกพืชเศรษฐกิจ ศึกษาระบบนิเวศวิทยาของป่า การส่งเสริม ด้านปศุสัตว์และประมง เป็นต้น กล่าวได้ว่า ศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานฯ เป็นแม่แบบการพัฒนาของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

5. ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ มีพระราชดำริ เมื่อปลาย พ.ศ. 2525 ตั้งอยู่ที่พื้นที่ป่าขุนแม่ก่อง อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ มีพื้นที่ 8,500 ไร่ มีพระราชประสงค์ที่จะให้ศูนย์ศึกษาฯ นี้เป็นแหล่งการศึกษา ทดลอง แสวงหารูปแบบการพัฒนาบริเวณต้นน้ำลำธารของภาคเหนือ เพื่อเป็น “ตัวแบบ” ในการพัฒนาลุ่มน้ำอื่นๆ ในภูมิภาค โดยใช้ระบบชลประทานเข้าเสริม ให้ปลูกไม้ 3 อย่าง คือ ไม้ใช้สอยได้ ไม้ผล ไม้เชื้อเพลิง เพื่อประโยชน์ในทางเศรษฐกิจ เดิมพื้นที่เป็นที่แห้งแล้ง ทुरกันดาร ดินถูกชะล้างเป็นส่วนใหญ่ เหลือเป็นหินลูกรังและกรวด ที่ต้องฟื้นฟูพื้นดินให้ชุ่มชื้น ศูนย์ศึกษาฯ แห่งนี้ได้รับความสำเร็จเป็นอย่างดี มีผู้สนใจมาเยี่ยมชมมากมาย ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ สาขา 5 แห่ง ประกอบด้วย

- ❖ โครงการศูนย์บริการการพัฒนาขยายพันธุ์ไม้ดอกไม้ผล บ้านไร่ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอบางบาล จังหวัดสุพรรณบุรี
- ❖ โครงการพัฒนาเบ็ดเสร็จลุ่มน้ำสาขาแม่น้ำปาย อันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน อำเภอบ่อทอง อำเภอฮอด จังหวัดเชียงใหม่
- ❖ โครงการพัฒนาพื้นที่ป่าขุนแม่ก่อง อันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่
- ❖ โครงการดอยตุง (พื้นที่ทรงงาน) อันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย

- ❖ โครงการพัฒนาพื้นที่ห้วยลานอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่

6. ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ มีพระราชดำริเมื่อกลาง พ.ศ. 2526 ตั้งอยู่ที่ตำบลสามพระยา อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี มีพื้นที่ประมาณ 42,640 ไร่ เป็นศูนย์ศึกษาพัฒนาด้านป่าไม้โอเนกประสงค์ ศึกษารูปแบบการพัฒนาเกษตรกรรมที่เหมาะสมควบคู่ไปกับการอนุรักษ์และปลูกป่า จัดหาแหล่งน้ำ ศึกษาระบบป้องกันไฟป่า ผลแห่งการดำเนินงานนับเป็นรูปแบบการพัฒนาพื้นที่ชนบทที่มีปัญหาในเรื่องทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรมที่ประสบผลสำเร็จ ประชาชนในพื้นที่ได้รับการพัฒนาจนสามารถพึ่งตนเองได้ นับเป็นแบบอย่างที่ดีในการนำไปประยุกต์ใช้เพื่อการพัฒนาในพื้นที่อื่นๆ ที่มีปัญหาใกล้เคียงกัน ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ มีศูนย์ฯ สาขาหนึ่งแห่ง คือ โครงการศึกษาวิธีฟื้นฟูที่ดินเสื่อมโทรมเขาชะงุ้ม อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี

(รายละเอียดของการดำเนินงานและผลงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สามารถศึกษาเพิ่มเติมโดยประสานผ่านสำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ)

พิพิธภัณฑ์ธรรมชาติที่มีชีวิต... ตัวอย่างของการพัฒนาที่สมดุล

ศูนย์ศึกษาเพื่อการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ มีการดำเนินงานมายาวนาน มีตัวอย่างทั้งความสำเร็จและตัวอย่างความล้มเหลวที่สามารถเข้าไปเรียนรู้ได้ เป็นการพัฒนาที่ยึดหลักแบบองค์รวม คือที่เกิดกับทุกด้านอย่างรอบคอบ เริ่มจากการวิเคราะห์ปัญหาและวางแผนการดำเนินงานอย่างชัดเจนเป็นขั้นตอน นำความรู้และเทคโนโลยีมาช่วยในการพัฒนาอย่างเหมาะสม ลงมือปฏิบัติให้เกิดผลเป็นรูปธรรม ตั้งแต่การฟื้นฟูและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ป่า ดิน น้ำ อย่างเป็นระบบเกื้อกูลกัน ให้ผืนดินกลับมามีประโยชน์ในการทำเกษตร กสิกรรม เลี้ยงปศุสัตว์ และแหล่งน้ำทำการประมงได้อย่างมีประสิทธิภาพขึ้น รวมไปถึงส่งเสริมให้ราษฎรเข้ามามีบทบาทมีส่วนร่วม นำไปปฏิบัติให้มีรายได้ พออยู่พอกิน มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น จัดระบบการบริหารและดำเนินงานในพื้นที่ให้หน่วยงานทุกหน่วยร่วมทำงานกันได้อย่างเป็นเอกภาพในลักษณะรวมศูนย์

อีกประการหนึ่งคือ การพัฒนาในศูนย์ศึกษาฯ นั้น แสดงให้เห็นด้วยตัวอย่างการพัฒนา การแก้ปัญหาโดยวิธีการที่ไม่ลบลบซับซ้อน เพื่อให้ราษฎรนำไปทำตามได้ง่าย รวมทั้งนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาปรับปรุงดัดแปลงให้เหมาะสมกับพื้นที่นั้นๆ ด้วย

นอกจากนี้ มีการติดตามผลการดำเนินงานของ
ศูนย์ศึกษาฯ เพื่อให้ทราบความก้าวหน้า และนำมาวางแผนทาง
การพัฒนาให้ดีขึ้นต่อไป ที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ ศูนย์ศึกษาฯ
เปิดโอกาสให้ผู้ที่สนใจเข้าศึกษาเรียนรู้ได้กำหนดที่เสมือ
“พิพิธภัณฑ์ธรรมชาติที่มีชีวิต” แหล่งความรู้จากศูนย์ศึกษาฯ นี้
เป็นตัวอย่างที่ให้ความเข้าใจการพัฒนาที่สมดุลได้เป็นอย่างดี ควรนำ
มาเป็นแบบอย่างในการพัฒนาให้แพร่หลายออกไปอย่างจริงจัง
โดยเฉพาะในภาคชนบท จะช่วยให้คนรู้จักวิถีรักษาทรัพยากร
ธรรมชาติ และคนพึ่งพาตนเองได้ อยู่อย่างพอมี พอกิน แก้ปัญหา
ความยากจน เป็นการพัฒนาสู่ความสมดุลและยั่งยืนได้

การวางเเผนระยะยาว เพื่อรับมืออุทกภัยลุ่มน้ำภาคกลาง*

1. **เหตุผลและความจำเป็น** อุทกภัยที่เกิดขึ้นกับพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางปลายปี 2554 สร้างความเสียหายมากมายให้กับประเทศไทย ทั้งในด้านเศรษฐกิจ ชีวิต และทรัพย์สินของผู้คน การดำเนินชีวิตที่ยากลำบาก ตลอดจนสภาพแวดล้อมที่มีน้ำเน่าเสียนำไปสู่ปัญหาโรคร้ายไข้เจ็บที่จะเกิดขึ้นตามมา ประเด็นสำคัญก็คือ **อุทกภัยเช่นนี้ยังมีโอกาสที่จะเกิดขึ้นได้อีก** เหตุหนึ่งเกิดจากการเปลี่ยนแปลงสภาวะอากาศของโลกที่ทำให้เกิดภัยพิบัติทางธรรมชาติบ่อยครั้งและรุนแรงมากขึ้น ดังนั้น จึงมีความจำเป็นเร่งด่วนที่ต้องเริ่มคิดและจัดทำแผนรับมือวิกฤตร้ายแรงที่อาจจะเกิดขึ้นอีก โดยจัดทำแผนที่มองในระยะยาว พิจารณาดำเนินการด้วยความรอบคอบ และระมัดระวัง ดูให้ครบทุกมิติ ทั้งในด้านกายภาพ การบริหารจัดการ บทบาทของแต่ละภาคส่วนในสังคม กระบวนการช่วยเหลือในเวลาที่เกิดวิกฤต ระบบข้อมูลข่าวสารและความร่วมมือด้านต่างๆ เป็นอาทิ นอกจากนี้ เหตุผลอีกประการหนึ่งของการมีแผนระยะยาวก็คือ เป็นการจั้ดระบบบริหารจัดการน้ำและการใช้ที่ดินในลุ่มน้ำภาคกลาง ให้มีความเหมาะสม มีภูมิคุ้มกันไม่ฝืนธรรมชาติมากจนเกินไป

* สรรเสริญ วงศ์ชะอุ่ม (2554)

2. การดำเนินการก่อนจัดทำรายละเอียดของแผน เรื่องที่จำเป็นต้องนำมาประกอบการพิจารณาจัดทำแผนระยะยาวที่สำคัญ คือ

- **ข้อมูล** ระบบข้อมูลที่เป็นพื้นฐานสำคัญก็คือ ข้อมูลด้านภูมิสารสนเทศที่จะบอกให้ทราบถึง ภูมิประเทศและสิ่งก่อสร้างรวมทั้งกิจกรรมต่างๆ ที่อยู่ในพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลาง ทำให้รู้ถึงความเหมาะสมของการใช้ที่ดิน และการวางระบบระบายน้ำเป็นต้น
- **องค์ความรู้จากโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว** ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการน้ำในลุ่มน้ำภาคกลางมีอยู่หลายโครงการ ควรนำมาศึกษาทำความเข้าใจให้ชัดเจนถึงแนวพระราชดำริ และเหตุผลของโครงการต่างๆ เช่น โครงการแก้มลิง การขุดคลองระบายน้ำรับทางน้ำหลาก เป็นต้น เพื่อนำมาเป็นแนวทางประกอบการจัดทำแผนระยะยาวในพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลาง ให้รองรับอุทกภัยได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น
- **การประเมินผลจากเหตุการณ์ที่ผ่านมา** มีความจำเป็นต้องวิเคราะห์ สาเหตุของการเกิดปัญหา อะไรที่เราควบคุมไม่ได้ อะไรที่เราควบคุมได้ ผลกระทบที่เกิดขึ้นในแต่ละภาคส่วน การบริหารจัดการที่ได้ดำเนินไป อะไรที่ควรนำมาพิจารณาแก้ไขปรับปรุง ทั้งหมดนี้หากเปิดใจวิเคราะห์อย่างตรงไปตรงมาอย่างมีเหตุผลที่ดีแล้ว จะเป็นบทเรียนและข้อมูลที่สำคัญสำหรับการวางแผนระยะยาวต่อไป

- **กระบวนการจัดทำแผน** ควรยึดหลักการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ให้มีความเข้าใจตั้งแต่ต้นของแนวคิด ผลกระทบที่จะเกิดขึ้น การมีส่วนร่วมได้ส่วนเสีย ภาระที่จะต้องแบกรับของบางภาคส่วน มีลักษณะร่วมคิดร่วมทำตั้งแต่ต้นจนจบ ให้เกิดการยอมรับของส่วนใหญ่ โดยยึดประโยชน์ส่วนรวมเป็นสำคัญ
- **ผู้รับผิดชอบในการกำรรายละเอียดแผน** ควรเป็นหน่วยงานกลางที่เป็นแกนหลัก เช่น “สภาพัฒน์” ที่เป็นหน่วยราชการที่เป็นกลาง มีบทบาทหน้าที่ตามกฎหมายในการวางแผนพัฒนาประเทศอยู่แล้ว โดยทำหน้าที่ประสานกับผู้เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ ภาควิชาการ ภาคเอกชน ภาคประชาชน ภาคการเมือง ผู้เชี่ยวชาญ ทั้งไทยและต่างประเทศ ตั้งเป็นทีมงาน มีการวิเคราะห์ และร่วมกันพิจารณาจัดทำเป็นแผนระยะยาวลุ่มน้ำภาคกลางขึ้น มีการดำเนินงานอย่างเป็นขั้นตอน ด้วยความรอบคอบอย่างมีเหตุผล

3. ข้อที่ควรคำนึงถึงในการวางแผนระยะยาว

- **การบริหารจัดการน้ำ** การจัดระบบระบายน้ำตั้งแต่ต้นน้ำจากเขื่อนต่างๆ ลงสู่ “น้ำท่า” และ “น้ำทุ่ง” ให้ออกสู่ทะเลในปริมาณและเวลาที่เหมาะสม จะทำกันอย่างไร ทางด้านกายภาพอาจจะต้องพิจารณาชุดคลอง ทั้งขนาดใหญ่และขนาดเล็กเพิ่ม ตั้งแต่พื้นที่ภาคกลางตอนบนลงมาถึงฝั่งทะเล และวางระบบบริหารจัดการน้ำให้ดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนั้น การดูแลบำรุงรักษาแม่น้ำ ลำคลอง ประตูละบายน้ำ และเครื่องสูบน้ำให้มีความพร้อมในการบริหารจัดการน้ำอยู่ตลอดเวลาที่มีความสำคัญ

- **สิ่งกีดขวางทางน้ำตามธรรมชาติ** สิ่งก่อสร้างที่กีดขวางการไหลของน้ำตามธรรมชาติ ทั้งในแม่น้ำลำคลอง และพื้นที่น้ำหลาก ไม่ว่าจะเป็นโครงข่ายคมนาคม สนามบิน ชุมชน โรงงาน อุตสาหกรรม จะต้องวางมาตรการอย่างชัดเจนว่าจะอยู่ต่อไปก็ต้องมีระบบป้องกันที่มั่นคง หรือจะต้องย้ายถิ่นฐานก็ต้องดูความเหมาะสม
- **การวางแผนการใช้ประโยชน์ที่ดิน** เป็นเรื่องที่สำคัญมากในการวางแผนระยะยาว มีส่วนเกี่ยวข้องกับการวางบทบาทของประเทศ เช่น หากต้องการให้ประเทศไทยเป็นแหล่งผลิตอาหาร ก็ต้องมีพื้นที่ที่เหมาะสมในการเกษตร พื้นที่นั้นก็ไม่ควรไปสร้างโรงงานหรือชุมชนเมือง พื้นที่ลุ่ม พื้นที่น้ำหลาก ก็ควรสงวนไว้เป็นพื้นที่เกษตร โรงงานและชุมชนเมืองควรอยู่ในที่ดอน และมีระบบโลจิสติกส์ที่ดี ควรต้องไปหาวิธีให้การวางผังเมือง สามารถทำได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- **พื้นที่ กทม. และปริมณฑล** เป็นพื้นที่สำคัญทางเศรษฐกิจของประเทศ จำเป็นต้องมีการทบทวนระบบป้องกันอุทกภัยให้เกิดความมั่นคงยิ่งขึ้น มีหลายเรื่องที่ต้องนำมาพิจารณา ทั้งระบบทางด้านวิศวกรรม การบริหารจัดการ ระบบข้อมูลข่าวสาร ระบบประสานงาน เพื่อให้เกิดความมั่นใจกับภาคธุรกิจ และภาคประชาชน นอกจากนี้ อาจพิจารณากระจายความเสี่ยงของบางกิจกรรม ให้ออกไปอยู่นอก กทม. และปริมณฑล เป็นการกระจายการพัฒนาประเทศให้เกิดความสมดุลได้อีกด้วย

...หากสามารถทำแผนที่ทุกฝ่ายให้การยอมรับ
ร่วมกันได้แล้ว ประเด็นสำคัญก็คือ ทำอย่างไรจึงจะ
แปลงแผนสู่การปฏิบัติให้ได้ เพื่อให้แผนที่ร่วมกัน
ทำมาเป็นประโยชน์อย่างแท้จริง

- ส่งเสริมชุมชนให้เข้มแข็งช่วยเหลือตนเองได้ก่อน เรื่องของ
ชุมชนนอกจากการสร้างความรู้ที่ถูกต้องให้แก่ชาวชุมชน และ
การมีส่วนร่วมในการทำแผนระยะยาวเพื่อรับมือกับอุทกภัย
ในลุ่มน้ำภาคกลางแล้ว ยังต้องมีบทบาทสำคัญที่ชาวชุมชนต้อง
สร้างความเข้มแข็งให้กับตนเองในเวลาที่เกิดวิกฤต ต้องมีระบบ
ที่ช่วยเหลือตัวเองให้ได้เป็นอันดับแรก แล้วจึงขอความช่วยเหลือ
จากภายนอก จะเป็นเรื่องที่สร้างภูมิคุ้มกันที่ดีให้กับชุมชน สามารถ
ลดความเสี่ยงจากความเสียหายได้ในระดับหนึ่ง นอกจากนี้
ระหว่างชุมชนกับชุมชนด้วยกันก็ต้องมีระบบเครือข่ายเชื่อมโยง
สร้างระบบป้องกันเตือนภัย กระจายข้อมูลข่าวสารให้ถึงกันอย่าง
สม่ำเสมอ ก็จะทำให้เกิดความสามัคคี และสร้างความเข้มแข็ง
ให้กับประเทศได้

- โครงการลงทุนและวิธีลงทุน แผนระยะยาวคงจะมีโครงการ และมาตรการมากมาย ควรมีการจัดลำดับความสำคัญ และ กำหนดขั้นตอนการดำเนินงานให้ชัดเจน โครงการต่างๆ เมื่อ ได้รับความเห็นชอบแล้วควรดำเนินการได้อย่างต่อเนื่อง แม้จะ มีการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองก็ตาม ภาระการลงทุนและ วิธีลงทุนต้องดูบทบาทภาครัฐบาลกลาง ท้องถิ่น และภาคเอกชน ซึ่งโครงการเหล่านี้ต้องคำนึงถึงผลตอบแทนทางสังคม คุณภาพ ชีวิต ความปลอดภัย การลดความเสี่ยง และประโยชน์ระยะยาว ของประเทศเป็นสำคัญ

หากสามารถทำแผนที่ทุกฝ่ายให้การยอมรับร่วมกัน ได้แล้ว ประเด็นสำคัญก็คือ ทำอย่างไรจึงจะแปลงแผนสู่ การปฏิบัติให้ได้ เพื่อให้แผนที่ร่วมกันทำมาเป็นประโยชน์ อย่างแท้จริง

สรุปผลการพัฒนาในช่วงพัฒนาฯ ฉบับที่ 1-10

	เฉลี่ย แผนฯ 1	เฉลี่ย แผนฯ 2	เฉลี่ย แผนฯ 3	เฉลี่ย แผนฯ 4	เฉลี่ย แผนฯ 5	เฉลี่ย แผนฯ 6	เฉลี่ย แผนฯ 7	เฉลี่ย แผนฯ 8	เฉลี่ย แผนฯ 9	เฉลี่ย แผนฯ 10
การขยายตัวของเศรษฐกิจ (ณ ราคาปี 1988)	7.9	7.2	6.6	7.1	5.4	10.9	8.1	-0.1	5.7	3.3
● ภาคเกษตร	6.4	5.9	4.0	3.4	3.3	4.5	3.0	2.1	2.6	1.1
● ภาคนอกเกษตร	8.5	7.7	7.5	8.2	5.9	12.2	8.8	-0.3	6.0	3.5
○ อุตสาหกรรม	11.2	8.0	11.3	8.1	5.7	15.5	10.2	2.0	7.4	4.5
○ ก่อสร้าง	12.9	5.1	2.8	9.3	6.2	17.3	8.3	-16.0	5.1	1.1
○ บริการและอื่นๆ	7.3	8.0	6.5	8.2	6.0	10.1	8.1	-0.4	5.1	3.5
ผลิตภัณฑ์มวลรวม (ราคาคงที่) (ล้านบาท ราคาปี 1988) ^{1/}	354,898	501,203	687,608	967,706	1,257,177	2,111,862	3,115,338	3,073,601	4,052,006	4,595,809
ผลิตภัณฑ์มวลรวม (ราคาตลาด) (ล้านบาท) ^{1/}	109,396	154,468	349,927	760,356	1,133,397	2,506,635	4,611,041	5,133,502	7,830,329	10,102,986
รายได้ต่อหัว (บาท) ^{1/}	3,063	4,138	8,136	15,677	21,584	44,307	76,847	81,916	115,098	150,090
การใช้เงินเพื่อการบริโภครวม (อัตราเพิ่ม ณ ราคาคงที่)	6.9	7.4	6.9	6.7	3.9	8.6	7.6	-2.3	5.0	2.7
● เอกชน	6.8	6.8	6.6	5.8	3.9	9.4	7.7	-2.9	5.2	2.1
● รัฐบาล	7.9	11.3	8.8	11.0	4.1	4.0	7.4	1.4	4.4	6.5
สัดส่วนต่อ GDP (ร้อยละ)	20.5	19.8	25.9	25.7	74.0	66.5	63.4	63.0	63.2	61.6

	เฉลี่ย แผนฯ 1	เฉลี่ย แผนฯ 2	เฉลี่ย แผนฯ 3	เฉลี่ย แผนฯ 4	เฉลี่ย แผนฯ 5	เฉลี่ย แผนฯ 6	เฉลี่ย แผนฯ 7	เฉลี่ย แผนฯ 8	เฉลี่ย แผนฯ 9	เฉลี่ย แผนฯ 10 2550-53
การลงทุนรวมภายในประเทศ	16.3	9.1	6.9	9.5	3.1	21.0	9.1	-15.7	9.2	0.7
(อัตราเพิ่ม ณ ราคาคงที่)										
• เอกชน	15.2	9.5	8.5	8.0	3.9	24.7	7.1	-17.3	12.3	1.1
• รัฐบาล	19.3	8.3	8.9	13.1	1.7	10.5	17.7	-7.7	2.5	0.2
สัดส่วนต่อ GDP (ร้อยละ)	4.6	6.3	6.8	7.8	28.7	34.5	41.2	23.8	21.9	21.4
• เอกชน	3.1	4.3	5.1	5.4	20.5	28.7	32.5	14.6	16.1	15.9
• รัฐบาล	1.5	2.0	1.7	2.4	8.2	5.8	8.8	9.2	5.8	5.5
การออมรวมภายในประเทศ	16,086	28,509	62,143	117,436	242,347	601,749	1,264,876	1,506,433	1,851,058	2,726,736
(ล้านบาท)										
สัดส่วนต่อ GDP (ร้อยละ)	14.7	18.5	17.8	15.4	21.4	24.0	34.4	32.3	28.2	30.7
การคลังรัฐบาล (ล้านบาท) ^{2/}										
(ปีงบประมาณ)										
• รายได้	9,890	17,752	33,901	81,068	145,553	321,413	664,277	759,004	1,125,775	1,524,910
อัตราเพิ่ม (ร้อยละ)	12.0	8.7	17.8	20.8	8.6	23.0	12.9	-1.9	12.4	6.6
สัดส่วนต่อ GDP (ร้อยละ)	12.1	12.9	12.7	13.9	14.7	16.8	18.0	16.8	17.1	16.6
• รายจ่าย	10,445	21,693	40,744	98,136	186,996	272,935	595,781	863,707	1,123,499	1,727,478
อัตราเพิ่ม (ร้อยละ)	14.4	13.7	17.4	17.7	9.3	10.2	18.0	2.7	7.2	6.8
สัดส่วนต่อ GDP (ร้อยละ)	12.9	15.7	15.3	16.9	18.9	14.8	16.1	18.8	17.2	18.8

	เฉลี่ย แผนฯ 1	เฉลี่ย แผนฯ 2	เฉลี่ย แผนฯ 3	เฉลี่ย แผนฯ 4	เฉลี่ย แผนฯ 5	เฉลี่ย แผนฯ 6	เฉลี่ย แผนฯ 7	เฉลี่ย แผนฯ 8	เฉลี่ย แผนฯ 9	เฉลี่ย แผนฯ 10 2550-53
• ดุลงบประมาณ										
สัดส่วนต่อ GDP (ร้อยละ)	-5.55	-3,941	-6,844	-17,069	-41,443	48,478	68,496	-104,703	2,276	-202,568
มูลค่าสินค้าส่งออก (ล้านบาท)	-0.5	-2.6	-2.0	-2.2	-3.7	1.9	1.5	-2.0	-0.1	-2.2
มูลค่าสินค้านำเข้า (ล้านบาท)	11,266	14,453	41,346	108,371	179,797	502,188	1,123,049	2,330,887	3,827,699	5,580,120
อัตราเพิ่ม (% บาท)	8.8	4.1	31.5	20.1	9.6	25.7	14.2	16.0	11.7	6.7
มูลค่าสินค้านำเข้า (ล้านบาท)	13,630	24,912	54,393	151,362	233,839	659,779	1,412,104	2,111,552	95,149	5,195,746
อัตราเพิ่ม (% บาท)	11.8	8.0	23.1	25.1	3.1	32.1	13.6	9.6	16.3	6.3
ดุลการค้า (ล้านบาท)	(2,364)	(10,459)	(13,047)	(42,992)	(54,042)	(157,591)	(289,055)	219,335	8,036	383,383
ดุลบัญชีเดินสะพัด (ล้านบาท)	(381)	(3,398)	(5,038)	(37,377)	(34,861)	(98,945)	(246,971)	333,652	57,269	456,263
สัดส่วนต่อ GDP (ร้อยละ)	-0.6	-2.2	-1.4	-4.9	-3.1	-3.9	-6.5	6.5	1.1	5.0
สำรองเงินตราต่างประเทศ (USD) ^{1/}	864	777	1,893	2,726	3,776	18,416	38,725	33,048	66,985	127,252
อัตราแลกเปลี่ยน (บาท/ดอลลาร์) ^{1/}	20.8	20.8	20.4	21.8	26.3	25.5	25.3	44.4	40.6	33.5
จำนวนประชากร (ล้านคน) ^{1/}	33.1	37.4	42.6	48.5	52.5	56.6	60.0	62.7	62.8	67
เงินเพื่อ (ร้อยละ)	1.3	0.3	10.9	11.6	2.8	4.7	4.8	3.4	2.9	2.6

ที่มา : สำนักงานแผนเศรษฐกิจมหภาค สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

หมายเหตุ : 1/ ณ สิ้นปีของแผน 2/ กรมบัญชีกลาง ปีงบประมาณ

ตั้งแต่ปี 2540 เป็นต้นมา เศรษฐกิจรายสาขาใช้ข้อมูลตามรายได้ประชาชาติรายไตรมาส

บรรณานุกรม

- ❖ สรรเสริญ วงศ์ชะอุ่ม. การพัฒนาประเทศ. กรุงเทพฯ : คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2546.
- ❖ สรรเสริญ วงศ์ชะอุ่ม. แนวคิด “การพัฒนาประเทศ”. นนทบุรี : บริษัท เพชรรุ่งการพิมพ์ จำกัด, 2549.
- ❖ สรรเสริญ วงศ์ชะอุ่ม. เศรษฐกิจพอเพียง : พื้นฐานสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2544.
- ❖ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. ประวัติและบทบาทหน้าที่ของ สศช. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก <http://www.nesdb.go.th/aboutUS/role/role.php>. (วันที่ค้นข้อมูล : June 16, 2005).
- ❖ สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ. แผนพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ ระหว่างระยะเวลา พ.ศ. 2504 ถึง พ.ศ. 2506 และถึง พ.ศ. 2509. พระนคร : บริษัทประชาช่าง จำกัด, 2503.
- ❖ สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ. แผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สอง (พ.ศ. 2510-2514). พระนคร : โรงพิมพ์สำนักทำเนียบนายกรัฐมนตรี, 2510.
- ❖ สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ. แผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สาม (พ.ศ. 2515-2519) กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สำนักทำเนียบนายกรัฐมนตรี, 2515.

- ❖ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
แผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สี่ (พ.ศ. 2520-2524) กรุงเทพฯ : บริษัทตะวันนา จำกัด ,2520.
- ❖ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ห้า (พ.ศ. 2525-2529).
กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย,
2524.
- ❖ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่หก (พ.ศ. 2530-2534).
กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ยูไนเต็ด โปรตักชั่น, 2530.
- ❖ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่เจ็ด (พ.ศ. 2535-2539).
กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ยูไนเต็ด โปรตักชั่น, 2535.
- ❖ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่แปด (พ.ศ. 2540-2544).
กรุงเทพฯ : ศึกษาภัณฑ์พาณิชย์, 2540.
- ❖ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่เก้า (พ.ศ. 2545-2549).
กรุงเทพฯ : หจก.เม็ดทรายพรินติ้ง, 2544.
- ❖ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบ (พ.ศ. 2550-2554).
กรุงเทพฯ : หจก.วี.เจ.พรินติ้ง , 2549.

- ❖ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
“ยุทธศาสตร์การเสริมสร้างธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการประเทศ
สู่ความยั่งยืน” เอกสารประกอบการประชุมประจำปี 2549
แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 สังคมที่มีความสุขอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ :
สำนักประเมินผลและเผยแพร่การพัฒนา, 2549.
- ❖ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
รายงานการติดตามประเมินผลการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของ
ประเทศ : 3 ปี ของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 (เอกสารประกอบการประชุม
ประจำปี 2548 ของ สศช. ยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ : 5 ปี
ของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10). กรุงเทพฯ, 2548.
- ❖ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
รายงานการติดตามประเมินผล 3 ปีแรกของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10.
กรุงเทพฯ, 2553.
- ❖ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
รายงานผลการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในระยะครึ่ง
แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549). กรุงเทพฯ : สำนักงาน
คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2548.
- ❖ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
5 ทศวรรษ สภาพัฒนา. นนทบุรี : เพชรรุ่งการพิมพ์ จำกัด, 2543.
- ❖ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ .
6 ทศวรรษ สภาพัฒนา. กรุงเทพฯ : บริษัท 21 เซ็นจูรี่ จำกัด, 2553.

สรรเสริญ วงศ์ชะอุ่ม

ประวัติการศึกษา

- สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ รุ่นที่ 37
วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร (วปอ.)
- ปริญญาโท M.B.A. (Business Econ.) University of Bridgeport,
Conn., USA. (วิชาเอก : เศรษฐศาสตร์ธุรกิจ)
- ปริญญาตรี เศรษฐศาสตร์บัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (วิชาเอก : การเงินและการคลัง)
- มัธยมศึกษา โรงเรียนกรุงเทพคริสเตียนวิทยาลัย

ตำแหน่งสำคัญ

- ประธานกรรมการตรวจสอบ บริษัท ดี เอรಾವิน กรุ๊ป จำกัด (มหาชน), เมษายน 2552-ปัจจุบัน
- ประธานคณะกรรมการสรรหาและกำหนดค่าตอบแทน บริษัท เทเวศประกันภัย จำกัด (มหาชน),
เมษายน 2552-ปัจจุบัน
- ประธานกรรมการ บริษัทหลักทรัพย์ บัวหลวง จำกัด (มหาชน), พฤษภาคม 2551-ปัจจุบัน
- ประธานกรรมการ บริษัท สมบูรณ์ แอ็ดวานซ์ เทคโนโลยี จำกัด (มหาชน), เมษายน 2551-ปัจจุบัน
- รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม, ตุลาคม 2549-กุมภาพันธ์ 2551
- กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ตุลาคม 2546-2549
- ศาสตราจารย์ สาขาสถิติศาสตร์พัฒนาเงินทุนฯ คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
กรกฎาคม 2546- 2547
- ที่ปรึกษา โครงการ ๘ ประสงค์ สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์, พฤษภาคม 2545- 2549
- เลขาธิการสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, พฤษภาคม 2543-2545
- เลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, เมษายน 2542-2545

ผลงานวิชาการ

หนังสือ

- ระเบียบขนส่ง : แนวคิดและการพัฒนาช่วงรัฐบาล ปี 2550, ธันวาคม 2550
- แนวคิด “การพัฒนาประเทศ”, เมษายน 2549
- การพัฒนาประเทศ, คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ธันวาคม 2546
- เศรษฐกิจพอเพียง : พื้นฐานสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน, สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจ
และสังคมแห่งชาติ, เมษายน 2544

แนวทางการพัฒนาที่ริเริ่ม

- แนวทางการพัฒนาระบบการขนส่งสู่การพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน, กระทรวงคมนาคม,
มิถุนายน 2550

เครื่องราชอิสริยาภรณ์

- มหาปรมาภรณ์ช้างเผือก (ม.ป.ช.), 2543
- ตติจุลจอมเกล้าวิเศษ (ต.จ.ว.), 2543

การพัฒนาประเทศในระยะ: 50 ปี ที่ผ่านมา
สรุปผลได้ว่า “เศรษฐกิจดี สังคมยังมีปัญหา การพัฒนาไม่สมดุล”
ผู้เขียนได้ใช้ประเด็นท้าทายเพื่อนำสู่ “การพัฒนาที่ยั่งยืน”
พร้อมข้อเสนอแนะเพื่อ “วางรากฐานที่ดี” ให้กับประเทศไทย
ที่สำคัญที่สุดต้อง “พัฒนาคนให้เป็นคนดี มีคุณภาพ
มีจิตสำนึกที่ดี คิดชอบ ทำชอบ
หากคนในชาติขาดระเบียบวินัย และความสามัคคี
ประเทศชาติก็จะพบกับความเสื่อมถอย”

ราคา 100.-

ISBN 978-974-8230-69-6

9 789748 230696